

KWIZDA „Köszvényfolyadéká”

évek óta kipróbált, jeles szer

csúsz, köszvény és idegbajok ellen.

Kitünő hatással van nagyobb fáradságok, hosszas gyaloglás, stb. előtt és utáni erősítésre, valamint aggkorban beállott gyöngeségnél.

KWIZDA köszvényfolyadéká

valódi minőségben kapható Budapesten: nagyban Török József gyógyszerésznél, Kochmeister Frigyes utódi, Neruda Nándor, Pillich Ferenc, Strobenz testvérek, Thallmayer és Seitz, Detsyay F., Steden József. — Kicsinyben: Altwirth József és majdnem valamennyi gyógyszerésznél.

Főletét: Kwizda Ferenc János, cs. kir. osztrák és román királyi udv. szállító kerületi gyógyszerárban, Korneuburgban.

1 palackkal 1 frt o. é.

Szives megfigyelésül. E készítmény vételénél kérjük a t. közönséget, mindig

Kwizda köszvényfolyadékát

kérni, s arra ügyelni, hogy egy minden palack, valamint a carton is főnébbi védjeggyel legyen ellátva.

Helgolandi fogcseppek

Egy pillanat alatt megszüntetnek bármely természetű fogfájást és fülzsugartást. — Egy üveg ára 50 kr.

Nádassy-szájviz és fogpor

a legrövidebb idő alatt megszüntetik a rossz fogaktól eredő fogfájást, és kellemetlen szagot; a sárga fogakat hófehérre teszik. — Egy üveg ára 40, 70 kr. és 1 frt 50 kr. — A fogpor ára 40 kr.

Főaktár Terstyánszky K. gyógyszerárban, kertész-utca 29. Továbbá Török, cs. kir. és minden nagyobb gyógyszerárban, valamint Neruda, Thallmayer, Kochmeister és Detsyay győgyüzereknél, Bpest.

Jó tanács aranyát ér! E szavak igazságot kíván betegség alkalmával érte meg az ember, s ép azért Richter kiadó-intézte a legszelvényes közönség-iratokban részelt „Der Krankenfreund” (A beteg barátja) című kis illusztrált munka megküldéséről. Abban nagy mennyiségű legjobb és legelismertebb háziismer van kimerítőleg leírva, és egyúttal szerencsésen meggyógyultak mellécsatolt indóttasáival bebizonyítottatik, hogy igen gyakran egyszerű háziismer elégségesek, hogy egy látszólag gyógyíthatatlan betegség rövid idő alatt meggyógyuljon. Ha a betegnek az igazi szer rendelkezésére áll, akkor még nehéz betegségnél is gyógyulás remélhető; minél fogva egy beteg se mulassza el levelező-lapon az említett könyv megküldéséről Richter kiadó-intézetéhez, Lipecsébe fordulni. Ezen olvasásra érdemes könyv utasítása szerint könnyebben fogja a helyes választást megtenni. — Megjegyzendő az is, hogy a könyv megküldésével a megrendelőre semmiféle költség nem hárulik.

Ungváry László faiskolája Czegléden.

A Phylloxera által sujtottak érdekében.

Azon vidékek lakóinak, hol a vész betette ugyan a lábát, de az almafa vígan tenyészt, ajánlom 25,000 darab 65 legkisebb fajtából álló, hiteles nével állított készletemet. A példányok homokföldben növekedtek, 5 évesek, alul 2 ujnyi vastagsága 5 és fél 6 láb magas derékkel és ezen 5 éves korával. A feltűnően szép és erős gyökere példányokat darabonkénti vételnél 38 kr., 100-nál 36, 500-nál 34, 1000-nál 32 kr-ban számítom (Társulás utján olcsóbb beszerzés nyertik.) Jövő tavasszal igen nagy készletem leend kőrtől és kajszihoz. Ezen árak csupán almafa vételnél értendőek, az érték egy negyed részének beküldése mellett.

Ugyancsak fenténél 444 legkisebb alma, körte, ősz és kajszi, barack, cseresznye és meggy fajokból összeállított készlet létezik Ezen, iskola alakításra kitűnően felhasználható 6—8—10 kr. nemesített példányokon kívül állandó helyre, vagyis külföldre alkalmas 15, 20, 25, 30, 35, 40 krosak is vannak készleten. Ezeket kívül mindenféle vadonéz, (ok körte) alvó szemés, ojtógaly, valamint föld közéttegezett biztos csirázásu mindennemű gyümölcs-mag. Az árjegyzék kérésénél, — melyet díjtalanul és bérmentve küldök — határozottan megjelözném kérem, hogy a 65 faj alma jegyzékét vagy a 444 fajról zólót, vagy mind a kettőt küldjem e meg?? Igen sok elismerő nyilatkozatnak vagyok birtokában, melyek a telep komoly célját és életrevalóságát igazolják. A fajok nagy része Bereczki őről szerzettetett be.

A fővárosiak, valamint a vidékről felrándulóknál kényelmére és tájékoztatására, ha az idő megjavul a Budapesti szálloda bejáratába (Bécsi-utca) mintát helyezek el, hol Erdélyi Gyula ur lesz szives utánevétel mellett rendeléseket elfogadni; távolabb vidékeken pedig szintén a fenti eljárás mellett utazom: Boros Mór ur.

VÉRSZEGÉNYEKNEK!!

Vasas Pepton-conserv,

mely dacára, hogy dúsán tartalmazza a hatóanyagokat jóízű s rendkívül erősítő csemegét képez. Ajánlatik: a sápkór, vérszegénység, migrain, rossz emésztés, álmatlanság, lankadság és ideges izgatottság ellen. Naponta 2 darab veendő. — Ára egy doboznak 90 krajczár.

Kapható gyógyszerárakban s a fentalálónál

Vasas phosphor-pastilla.

Rendkívül erősítő kellemes ízű csukorka, angolkóros, görvolyes, vérszegény s általában gyenge gyermekeknek: az idegesség, bágyadság, álmatlanság, izadás s hangrögös esetében. Naponta 2 úrb adatik be. Kis dob. 10 pastilla 50 kr. Nagy doboz 20 pastilla 90 kr.

Hazslinszky Károly gyógyszerész, Budapest, VIII, Sándor-tér 3. sz.

Kisérletekkel kitünő eredménytel tetettek dr. Bokay János, dr. Torday Ferenc egy. m. tanár urak által és több gyógyintézetben, melyekről által. elismerő bizonyítványok állítottak ki. Ezen gyógyszerek hivatalosan megvizsgáltattak és védjeggyel láttattak el.

A legrégibb népies gyógyszer a concentrált klosternenburgi tag-esszencia

(köszvény-folyadék)

az orvosrendőri vegyészeti műteremben megvizsgálva és bejegyzett védjegy által eladása biztosítva.

4 üveg 50 kr. 4 üveg 1 frt. postai szállítással 15 kr.-ral több.

HOFFMANN ALFRED
gyógyszerész klosternenburgban.

Valódi minőségben a következő gyógyszerárakban: Főaktár Magyarország részére Török József, Budapest, király-utca 12. Árad: Rozsnyai M. Debreczen: Dr. Rothnecker. Szabadkán: Jód. Pécs: Szép B. Pozsonyban: Dr. Adler R. és Ery István. Győrött: Petri P. Szegeden: Barcsay K. Verseczen: Müller O. Küchler B. Szekesfehervár: Say R. Kassán: Wandraschek K. Temesvárott: Jahner C. és Klausmann Albert.

La VELOUTINE

Különleges Rizopor BISMUTTAL VEGETIVE

CH. FAY, ILLATSZERÉSZ,
PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS

BARNA FOGORVOS

Budapest, väci utca 24. szám.

Készít egyes fogakat, fogsorokat és plombokat, jótállás mellett; árak mérésékeltek. Kívánatra részletfizetésre.

EREDETI MUSTACHES-BALZSAMJA

A siker biztosítva 4—6 hét alatt. A bőre teljesen ártalmatlan. Bizonyítványok több nem hoztak nyilvánosságra. Szállítási titoktartás mellett, utánevétel is. Egy üveg ára 1.50. Kapható Budapesten: Török József gyógyszerárban, király-utca 12. Bécsben: Weiss J. gyógyszerárban, a „szerecsenhez” Tuchlauben, 27. szám.

Mertens és társa

I. rangú fényképezési műintézet

Erzsébet-tér 7, a bécsi utca sarkán.

Budapest legnagyobb és technikailag legelőkeltebben berendezett műterme. Csoporthelyek 70 személyig, kizárólag pillanatfelvételek eszközöttek. Olajfestmények művészi kivitelben.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent s minden könyvtárban kapható — az osztrák tartományok számára Széllszki György cs. kir. egyet. könyvtáránál Bécsben I., Stefansplatz Nr. 6.

KISFALUDY KÁROLY VÁLOGATOTT MUNKÁI

KÉT KÖTETBEN.

Ára vászonkötésben 1 frt 60 kr.

Tartalom: I. kötet. Versek és elbeszélések. — Kisfaludy Károly élete. — Lyrai költemények. — Nép-dalok. — Balladák. Költői beszédek. — Elbeszélések. — II. kötet: Színművek. — Zách Klára. Dráma 5 felv. — A kerek. Vigjáték, 3 felv. — A pártütök. Vigjáték, 3 felv. — Mátyás deák. Vigjáték, 1 felv. — Hűség próbája. Vigjáték, 1 felv. — Szeged szeged. Vigjáték, 1 felv. — Csallóások. Vigjáték, 4 felv.

Kisfaludy Károly versei. Hatodik kiadás. Toldy Ferenc által. A költő arcképpel. — Gyémántkiadás. Füze 70 kr. Vörös vászonkötésben, aranytetsz. 1 frt.

Kisfaludy Károly aozelmetszett arcképe. Negyedik kiadásban 40 kr.

Az „Olcsó Könyvtár”-ban megjelentek:

Kisfaludy Károly versei. Füze	50 kr.
Vig beszédek. Füze	40 kr.
Tihamér. Beszély. Füze	30 kr.
A kerek. Vigjáték három felvonásban. Füze	30 kr.
A pártütök. Vigjáték három felvonásban. Füze	20 kr.
Irene. Szomorujáték öt felvonásban. Füze	30 kr.
Csallóások. Vigjáték négy felvonásban. Füze	20 kr.

Wiesbadeni forráskút-sók bevérsre

Wiesbaden város és a fürdő-igazgatóság hivatalos ellenőrzése mellett készítve.

A wiesbadeni forráskút-sók bevérsre, sűrített alakban a forráskút összes gyógyhatású alkatrészeit tartalmazza. Forró vízben feloldva, a hatás a forráskút-vízhez hasonló. Megszüntetik a legrossz és emésztőszervek nehezségeit, különösen utazás alkalmával és kivitelre alkalmasak.

Egy pohárral 1 frt 20 kr.

Továbbá szintén hivatalos ellenőrzés mellett wiesbadeni forráskút-só-pasztillák, egy dobozban 60 kr.; wiesbadeni forráskút-szappan, darabja 50 kr.; wiesbadeni forráskút-terméső fürdőkre, kilója 1.50. Szállítja a wiesbadeni forráshivatal Wiesbadenben.

Mezei gazda népszerű vezérkönyve

A mostani viszonyokhoz alkalmas.

Földbirtokosok, gazdatisztek s földművesek használatára; de kiváltképen a magyar földmívelőnép számára; különös figyelembe vételével annak, miképen lehet és kell a gazdaságot erőszertien rendezni, lehető legővedelmesebb fökra emelni és csinítani.

Írta **Galgóczy Károly.**

V. kiadásban átnézte és bővítette **Dr. Farkas Mihály.**

I. kötet: Földmívelés. Ára füze 1 frt 20 kr.

II. kötet: Állattenyésztés. Ára füze 30 kr.

A két kötet egy vászonkötésbe kötve 2 frt 50 kr.

Oktatás a gyümölcs-eperfatenyésztésben.

Utmutatás a nép és népok. Intézetekszámára.

Írta **Gönczy Pál.**

Második bővített kiadás. Ára füze 30 krajczár.

VASÁRNAPI UJSÁG

9. SZÁM. 1888. BUDAPEST, FEBRUÁR 26. XXXV. ÉVFOLYAM

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 12 frt, fél évre 6 frt. POLITIKAI UJDONSÁGOK: együtt: 12 frt, fél évre 6 frt. Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 8 frt, fél évre 4 frt. Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt, fél évre 3 frt. Külföldi előfizetésekhöz a postai megjelölést viteldi is csatolandó

A KIRÁLYFI ASZTALÁNÁL.

LEHETNE kezdeni a mese hangján is, »hol volt hol nem volt,» ha nem éppen annak örülnénk a legjobban, hogy nálunk volt. Épen nálunk, a hol a legmeseszerűbb

Sok képünk van királyok dolgairól — de egyik sem érdekesebb ennél, melyet két jelenetben mutatunk be olvasóinknak. Ott a régis multban a királyfi, kinek a korona és a kard közül kell választania, (több szerszám meg akkor nem is képzelhető a királyfiak számára.) Ott van a bátor Imre király, a ki egy vesszővel megy az ellenséges hadseregét meghódítani; még tovább Mátyás király, a ki leeresztett sisakostély alatt legyőzi a cseh Holubárt; s a mint átfut az emlékezet a rengeteg királyképeken: az egyik koronás fő szemlét tart serge felett, másik rohamra vezeti vitézeit, diadal-lakomát ül tábornokaival a harmadik, sőt még olyan képünk is van, a hol a fejedelem egy órára átadja az uralkodást a feleségének. Hanem ezek mind hideg képek, legyenek bár tárgyuokra nézve vidámak vagy szomorúak. A chablonszerű fejedelmi foglalkozások és szeszélyek megörökítései. Ez a középkor gallériája.

A mi mostani királyunk alatt kezdődik a má-

RUDOLF TRÓNÖRÖKÖS MAGYAR IRÓK ÉS MŰVÉSZEK KÖZÖTT: LAKOMA AZ »ANGOL KIRÁLYNŐ»-BEN FEBRUÁR 12-ÉN. Vágó Pál rajza.

Franklin-Társulat nyomdája. (Budapest, egyetem-utca 4.)

Az gyakorta megesik, hogy némelyik regényalakját a képzelete segélyével megjárta a királyok közt, — milyen esodátos, hogy most ezek a regényalakok őt magát hozták ide a fejedelmi asztalhoz.

A szellemi munka napszámái ülnek itt, egyszerű fekete ruhában. Imitt-amott csillámlik a frakk gomblyukában egy-egy rendjel, de nem a kevély «szent Istvánok» vagy «Lipótok»-ból, hanem igénytelen apró rendjelek, a kisvárosi polgármester díszbeidőjéhez valók. Ismeretlen keresztcsék ezek az udvarnál; bár onnan származnak, oda többé soha vissza nem térnek.

De nem is az udvarnál vannak ők. A trónörökös nem az udvarhoz hitta fel az ő kollegáit, hanem maga ment le közéjük a vendéglőbe. Az osztrák-magyar monarchia leírásának első kötete készült el; erre adta a nagy áldomást a munkatársaknak, mintha egy ütközetet nyert volna meg velük. S talán így is van az.

Asztalfőn ül a gazda, maga a tudós királyfi, vékony, tojásdad arcán fiatal kora daczára a mély gondolkodás barázdáit veti a nagy feladatok tudatának terhe, a melyekre hivatva van. Mennyivel vidorabb, gondmentesebb mellette Kalotás tudós érseke, Haynald; finom, szellemes ajkain örök mosolygás tánczol, szemében az ifjuság szikrái pattognak, csak a fejét takarja hó. Balról Jókai ül a trónörökös mellett; komoly méltósággal tartja ma fejét a különben szerény költőatyamester: éri talán, hogy ezt a «szép napot» ő szerezze nekünk. A trónörökös felváltva cseveg majd vele, majd Haynaldal és csak néha vált ennek a háta mögött meleg tekintetet a «monarchia másik felével». Weilen lovaggal, a kinek külseje a néhai jó Vahot Imrére emlékeztet.

A vis-a-vis szék is lajthántuli terület, gróf Bombelles, a trónörökös udvarmestere ül benne; de a többi aztán, a merre a szem lát, csupa mérő magyarság s ott virít a tudós Salamon Ferenc gömbölyű feje az apró serét-szemekkel, melyek azonban annál élesebben látnak a multba vissza. Wekerle (az a ritka ember, a ki minden könyvnel jobban szereti az adókönyvet) egy tengeri rákkal viaskodik a tányerján s élénken diskurál piros arcu szomszédjával, Benzurral, kinek egy Pro. literis et artibus lóg a nyakában. Fraknói egy nagy czukkedli-patkót tart szemmel, mely a trónörökös előtti csemege-piramisról mosolyog le. Hegedűs Sándor a milyen vézna, sovány, a szépirodalmat volna hivatva reprezentálni, de az állami pénzügyekre is (a miben főauktoritás) egészen jó szimbolum. Az asztal balvégén húzódnak meg a szelbalok: a szelid Tórs Kálmán és a csillagkereső Hoitsy. Az elvi differenciáziák, a melyek a korona és a szélsőbal közt vannak, most egyszerre megszűntek, azaz de-hogy... most is maradt még ellentét. A trónörökös abban a tudatban van, hogy «reggelit» adott, ők pedig abban a tudatban vannak, hogy «ebédet» esznek, s mindakettőnek igaza van.

Itt van az első kötetnek az egész története. Nagy Miklós, a ki kifőzi, kivel kell a cikket írni s addig nem hagy annak békét, míg meg nem írja. Itt van Király Pál, a ki a kéziratokat megfésüli; itt vannak a rajzolók, a kik megillusztrálják (Benzúr, Keleti, Vágó, Feszty, Roskovic, stb.); itt van Morelli, a ki a képeket kimetszi; itt van Péchy, a ki a cikket kinyomatja; s itt van Révai Mór is, a ki a könyvet elterjeszti.

Berzevichy Albert Weilent tartja szóval, Bedő Albert a borokat diéséri a kedélyesen vonja meg a párhuzamot a királyi ebéde és más közönséges lakomák közt. (Azokou a pezsgőhöz adják a legkisebb poharat, ezen meg a legnagyobbat.) Hunfalvy ülnék fiatalok és vének, Hunfalvy mellett Bedő, nagytiszteletű Baksay Sándor uram balján a fehér hajú Szilágyi Sándor, Mikszáth szomszédja Szabó József, Pauler Gyula Szalay

Imrével disputál halkan történelmi dolgokról. A hosszu asztal két ellenkező sarkáról farkas-szemet néznek egymással ő fensége segéditzte, a nyájás báró Giesel és Bartalus István, a zene-tudós. És hogy a boroknak is legyen szaktudása, amott ül Molnár István, műértőleg kóstolgatva a behűtött old sheryt és a folséges burgundit.

A menu csakhamar letárgyalatik, egyre élénkebb hangulatban; eltűnik az asztalról a fagyaltos créme is, a pincérek behozzák a párolgó mokkát és körülhordozzák a szivar-dobozokat.

Rágyujtanak. Megelégedés ömlik el az arcokon. «Soha se volt még nekünk ilyen fő szerkesztőnk!» A királyfi egész otthonosan kezdi magát érezni, bizalmas melegség tüze gyulad meg szelid kék szemében, nyájasan szól át a harmadik, negyedik szomszédhoz.

Jókai azt mondja a trónörökösnek: «Ugyebár ilyen kedélyesen mulató tudósokat csak Magyarországon lehet találni?» S a királyfi azt feleli rá, hogy neki nagyon tetszik az a festelen jó kedv az ő magyar munkatársainál.

Kéklő szivarfüst kavarog a tükrös tereben s ezen a füstön át mindenki nagyok, boldognak látja a jövőben ezt az országot, mely a mostani királyát fiában még egyszer visszakapja.

M. K.

ŐSZI VÁNDOROK.

Repülnek hárman őszi szélben:
Felhő, madár és falevél.
Hetedhét ország ellenében,
Hová nem ér jégszívű tél.

«Rossz mostohánk, kergess, üvöltözz,
— Sohajt a felhő s könyje hull,
Előbb jutunk a drága földhöz,
Tengerek árján messze túl!»

«Én fáradok, — hervadt levél így,
Nekem nincs szárnyam, kis madár!
Oh, végy szárnyadra s dél felé vigy,
Hol új virulást nyújt a nyár!»

«Csak új vállamra, — a madár szól,
Sokszor pihenem árnyadon,
Míg benn a szív, fenn a nap lángolt...
Most betegek vagyunk nagyon!»

És szállnak új erővel hárman,
S tengerhez ők elértenek.
Madár köszönti nagy vidáman,
De felhő sír, levél remeg.

Könyvekben a felhő felolvad,
Nem bírva súlyos bánatát,
Mélyére hull a kék haboknak,
Mosolygóbb égre nem jut át.

S reszkette a levél loszédul
A sírba, mely nyugvástalan,
Elesve délszak ligetétől,
Hová remény vonz esőben.

Boldog madár! emelve szárnyak,
Túlszáll a sors kietlenén,
Dalol virányin örök nyárnak,
S pihen virágok lágy ólén.

BARTÓK LAJOS.

A KIHÍVÁS.

(Longfellow H. W. költeménye.)

Ki nem verhetem fejemből
Sehogy azt az agg mesét,
Melyet egy spanyol legendás
Kronikában olvasék.

Mikor a királyi Sanchez
Zamoránál esett,
És körülvevék a várat
Az ostromló seregek:

Don Diego de Orloñez
Hát a sorból ott kiált
S a védőkhez, fel a fokra,
Hangos kihívást kiált:

Ott egész Zamora népét,
Ki született és nem született,
Árulóként mind kihívja —
Torka gúnyt szóró tölök.

A házakban az életet,
Sírban a halottakat —
S nem marad ott kihívatlan
Bor, olaj, kenyér, patak.

— Éltünk várát nagyobb tábor
Ostromolja szüntelen —
Kél zajongva számtalan fő,
Képek bágyadt, szüntelen.

Éhség lénezán, ételünkért
Bősz kihívást szórva ránk,
Millyók mondanak árulóknak,
Élőt, holtat egyaránt.

S valahányszor lakomázom,
Míg a kedv dalt dalra hajít:
Még a zene közt is hallom
Ezt a vádló, szörnyű zajt.

S éhes, torzult arcok néznek
Fénylő ablakunkon át,
Némelyik lehullt morzsáikért
Nyújva ki sorvadit karát.

Mert ittben a fény, a bőség
S minden oly szép, oly mesés,
Míg ottkín setét, fagy, éhség
És a kétségbeesés.

S lenn, az éhség csata-síkján,
Szél, eső zúg szüntelen
S Krisztus, a sereg vezére,
Fekszik halott-mereven...

Angolból SZÁSZ BÉLA.

CSILLAG IS, VIRÁG IS...

Csillag is, virág is,
Meg egész világ is —
Hogy aztán még mennyi minden
Bájos, édes — tudja isten!

A mi kedves, vonzó,
Csinos, vidám, szép, jó,
Szerelem, láng, tiszta hűség:
Mind birja e gyönyörűség.

Olyan, mint egy angyal,
Bűvös, mézes ajkkal...
Még se mese, még se álom,
Szívemben is ott találok.

Szeme, szive égi,
Balzsam ár beszéd;
Lelke, kedve mosolygása
A mennyország megnyílása.

Csillag is, virág is,
Meg egész világ is —
Szívem, lelkem közepében
Te vagy az, kis feleségem!

DURA MÁTÉ.

A VILÁGLÁTOTT FIU.

ELBESZÉLÉS.

Írta: JÓKAI MÓR.

(Vége.)

Akkor aztán szépen kifőzték együtt a gonosz tervet, hogy a bírónál levő adópénztárt hogy kerítsék kezükre.

Mikor az Erzsi megtudja, hogy Csapó Márton sok pénzt hozott haza (azt a szeglet-almáriomban szokta jól elzárni), majd értesíti róla az ál-Pistát, hogy itt van az ideje. Éjjel a Pista bekopogtat majd az ajtón, a kis szobába, a hol a bírő alszik, azzal az ijedséggel, hogy az egyik ökor fel van puffadva: jöjjön ki segíteni rajta.

Mikor aztán az öreg kitötyög az istállóba, s a szalmán fekvő ökorhoz lehajol, hogy annak a száját szétnyissa s e végett egy kötelet vessen annak szájába: akkor az apját kísérő Erzsi a

DE ÉN AZ IGAZI LEÁNTA VAGYOK! — KIÁLTÁ ERZSI.

kezébe adott kötelet hirtelen a gazda nyakába veti, s akkor aztán a fuldokló öreg embert ketten együtt könnyen megkötözik. Azért nem fogják megölni: csak épen megnémítják. Akkor aztán az adópénzt elemelik, a két lovat befogják a szekérbe, s reggelre hetedhét országon túl lesznek: ismerős előttük már a tolvajok útja, — jobban, mint a pandurok előtt.

Erre kezét is adtak egymásnak.

A terv kiviteléhez a Pista komolyan is hozzá fogott, a mennyiben a kivételre szánt nap estéjén úgy megraktálta az egyik szarvasmarhát jó friss luczernával, hogy az valósággal doboktárt kápot éjszakára: igaz lélekkel lármázhatta fel Csapó Márton uramat a veszély hírül adásával.

Az öreg a hívásra kijött a déczbundájával a nyakában, mire az Erzsi is előjött a konyhábul a lámpással s éléje világot az istállóig.

Az öreg természetesen nagy dühbe jött, mikor meglátta a veszedelmes bajba jutott állatját, s az első dolga az volt, hogy a hanyagságban bűnös Pistát egy hatalmas nyaklevesszel üdvözölje.

Erre számított is a Pista. Volt oka rá, hogy az öreggel birokra keljen s dulakodni kezdjen.

Csapó Márton uram azonban, hajlott kora daczára is, izmos férfi volt s az ál-Pista nem bírta őt a falhoz szoritani.

E tülekedés közben odakiálta hát az Erzsinek:

— Kapd fel azt a kötelet, s vedd a nyakába az öregnek!

Csapó Márton erre megrettent.

— Fiam! Te meg akarsz engem ölni?

— *En nem vagyok kendnek igazi fia!* — dörmögte a ficzkó fogcsikorgatva. — Gyorsan Erzsi!

— *De én az igazi leánya vagyok!* — kiálta az Erzsi s abban a pillanatban a kötel-hurok az ál-Pista nyakára lett szoritva, a másik perczen aztán már ő volt az alomszalmára leteperve, s a két keze hátra kötve.

Másnap reggel haza érkezett az igazi Csapó Pista.

Ez pedig igaz történet. S ennek is van története.

Püspökszentelésre mentünk Kassára. Együtt jöttek a búcsúzó bihari urak is, köztük az érellyességéről és jó humoráról országzszerre ismert alispán, az 1861-iki szolgabíró. More patriot leültünk tarokkozni, hogy ne veszzen hiába a drága idő: more consveta engem jól elverték.

De tarokkozás közben az én alispánom ezt a történetet historizálta el kedélyes előadással.

A játék végén aztán szokás eldicselkedni vele, hogy ki mennyit nyert a nehéz küzdelemben. Végül maradtam én.

«Én nyertem legtöbbet: egy kész novellát, a mit csak le kell írni, s nem állok jót róla, hogy még népszínmű is nem lesz-e belőle?»

KALOTASZEG MŰVÉSZETE.*

Apró képek a varrottas világából.

GYARMATHY ZSIGÁNÉTOTL.

A felolvasások cejlja — kérem alásan nem azt akarom mondani, hogy az unalomszerezés, mert ez nem a cél, csak az eredmény szokott lenni száz eset közül nyolczvannál. A valódi cél, hogy vagy mulattasson, vagy valami uton-módon gyarapítsa ismereteinket; az elsőt elérni nehezebb, azért én az utóbbit tűztem ki célul. Bizonyos, hogy önök közül mindannyian többet tudnak nálammál, valamint az a püspök is többet tudott az egyszeri székely fiunál, a kitől egy körútja alkalmával azt kérdezte:

— Merre kell a templomhoz menni?

— A birók felé.

— Hát a birók merre laknak?

— No keed is püspök, ha még azt sem tudja.

Önök mindnyájan ilyen püspökök, de mindjárt meg fogják tudni, — föltétve, ha addig sem el nem szenderednek, sem felette nagy beszélgetésre nem szánják magukat, a mi szintén nem szokatlan eset a felolvasások tartama alatt! — azt a mit itt a legkisebb fiú is tud s minek nem tudása sok keserűséget okoz évről-évre Kalotaszeg magyar lakóinak. Úgy van az, hogy innen a görbe országból dús kalászu rónatájra megy a nép aratásba s ott sajátos ősi viselete miatt oláhoknak nevezetik. Itt a legkisebb fiú is tudja, hogy Kalotaszeg népe magyar; ott nem akarja tudni senki! Régi, fájdalmas, minden nyáron megújuló seb ez az én népem szívén.

Magyar, öltözetben, szokásokban, születésre, nyelvre és nem akarják magyarnak ismerni.

Már mint gyermek hányzor hallottam:

— Hát nem akad egy teremtet lélek a ki könyvben vagy újságban kitenné a mi igazunkat, hogy magyarok vagyunk? «Majd ha megnövék, kiteszem én, írok egy könyvet erről!» (Lehet,

* Fölolvastattott február 15-én Debreczenben, február 23-án Nagy-Váradon.

hogy van ebből a gyermekkori fogadásból valami ezekben a világá bocsátott varrottasokban!)

De most hadd mondjam el könyv nélkül, hogy Kalotaszeg Nagy-Várad és Kolozsvár között vagy husz faluból álló vidék, tiszta magyar lakosság-gal, alig van pár falu, hol vegyesen lakna magyar és oláh, — de oláh aztán Kalotaszeg vidékén felül a havasok felé minden falu.

A mint megőrizte e hegyek közé rejtett vidék ősmagyar szokásait, ruházatát, úgy megőrizte tiszta stíli magyar varrását is, a már híressé vált varrottást.

Először tűnt fel e szép munka szépsége az 1885-iki orsz. kiállításon a kalotaszegi szobában, hol legelőbb Rudolf trónörökös díszerte meg a minták eredeti szépségét, aztán a királyné vásárolt több darabot. Ettől kezdve, hogy a legelső magyar asszony jó példával járt elől (nyomban utána herceg Eszterházy Pálné), sokan lettek partolói, terjesztői e nép-munkának, annyira, hogy most már ismerik, használmák nem csak az országban, hanem még Amerikában is, itt különösen rajonganak a varrottasért.

De míg a piczi kendermagból a páratlan szépségű fodorváson lesz s azon kidomborul a varrottas ősi szépségében, hogy királyleányok, főhercegnék ruha- és szalondíszé legyen, közben tekintünk be egyik-másik kalotaszegi faluba.

Népszínművet, legalább jó népszínművet, nem lehet írni, ha a népet teljesen nem ismerjük, úgy nem lehet e gyönyörű szép varrás kulturális hivatásáról sem fogalma annak, a ki Kalotaszegről semmit sem tud.

Elszigetelt fekvése, kevés földje, hosszú teleletkérdessé, nemzeti létkérdessé teszi itt e néppipar meggyökeresedését.

II.

Munkás varrottast hoz be egy korán elvirágozott gyöngye asszony s míg szőttes kendőjéből kifogyolgeti, így elmékedik:

— Instálom épen jókor jöve az uraknak kedve a mi kezünk munkájához, mert már csak nálunk mind a négyünk (a négy testvér) földeskeje zálogba vala a zsidónál, de a hogy beüte ez a munka, hát rendre mind csak kiváltogatók. Egy öregebb veszi át a szót:

— De uram isten mifele csoda is ez, hogy az urak akkor kezdik a paraszt varrást, mikor mi elhagyók a szőttesert?

— Ne bánja kee mi okon van, jó hogy így van. Bár sokáig tartana, hadd lásson a szegény is vagy egy garast.... bizony sok inséget, nagy sunyarúságot állánk ki eddig, épen azon voltunk, hogy az telkeskénk felét eladjuk, mikor csak kapjuk a munkát....

Itt aztán következnek az áldások oly bőséges áradata, hogy elég lenne abból egy ezrednyi is.

Ha az ember valamire adja a fejét s abban egy kis sikert akar fölmutatni (azaz nem mutatni, csak tudni), akkor lelkiismeretesen, egész odaadással kell cselekednie. S különösen a népmunkát nem lehet a szalonból vezetni, gyakran kell értekezni a néppel s falukra rándulva, a tulipántos lúdák aljából elő kell szedgetni a régen porló kezek munkáit s e szép ősi minták után keresetet adni az élők kezébe. Midőn két év előtt tettem e célból kirándulásokat, nyár közepe volt, a telkek, szobák az elhagyottság szomorú képét tükrözték — gondozatlan kicsi gyermekek, jöhetőetlen aggok láttára összeszorult a szív.

A dolog foghatója mind távoli megyék határain izzad! Oh ha az úgy lehetne, hogy egy édes anyának se kellene elhagyni kis gyermekét! De hiszen ebben a faluban nem volt ez így hajdan, az én gyermekkorszamban.

— Hej instálom, akkor módosabb volt a szegény is, de most már épen kifogyott minden mód.

Vajjon hogy lehetne abból a régi módból valamit visszahozni? Vajjon hogy lehetne? Aztán isten segedelmével egy keves csak visszajött, mert már a nyáron, midőn egy nagyobb társasággal kirándultunk abba a faluba, hol a tiszta vizű Kőrös eredetét veszi, sokkal vidámabb kép tártul előttünk.

Nyári futó zápor verte fel a friss mészáradék illatát s a levegő még üdöbb volt, mint máskor;

utca hosszát a leveles kapuk előtt, vagy az ablak alatti «tötés»-eken gyorsan öltögető asszonyok ültek — tíz évestől hatvan évesig.

A sárgás kalotaszegi vászonra, mely az első mosás után lesz fodor, — varrják azokat a régi mintákat, melyeket a legöregebbjének is a déd-anya varrt.

A mint kocsin megállott, többen hozzánk futottak és áradt a szó:

— Hát hogy nem vagyunk kénytelenek az idén idegenbe menni, hogy varrást kapánk instálom — megmunkálhatjuk a magunk kis földes-kéjét s ha közben, már mint most is, kivér az eső, előveszünk, a miből pénzt látunk, a varrottast és varrunk. A míg az asszonyok beszéltek, hálálkodtak, én csak egy kis gyermeket néztem, hogy mint tapad édes anyjához, piros kis arczát oda hajtja vállára s onnan felő és mégis vidám kötekedő tekintettel leskelődik felénk. Hová hajtánád most azt a kis pöske fejedet, ha édes anyád távol aratóban lenne? Vajha sikerülne a varrottastnak minden kis gyermekes anyát a falujában tartani! És ha a szépét, a valódi jó igaz munkát kedvelőknél úgy nő az érdeklődés a varrottast iránt mint eddig, akkor a kalotaszegi kis gyermekekre is jó nap virrad, — nem hagyják el ezentúl a szegény anyák, mint eddig tevők. Mert hát ha a gyermek «isten számra» marad, bizony a nagyobb részéből angyal lesz, már pedig a mi nemzetünknek inkább van szüksége erős férfiakra, munkás asszonyokra, mint angyalokra.

A vidám, nevető kis gyermekek, ragyogó szemű hajadonok, elégtől arczú asszonyok csoportját kellemes érzések között hagytuk el. De pár hét múlva, midőn utam ismét arra vitt, valami nagyon a szívemre esett. A falu népe künn volt a mezőn, folyt az aratás és hordás egyszerre, a mint az itt már szokás. Betekinttem egy kis házikóba: a szoba rendetlenebb volt, mint általában Kalotaszegen lenni szokott, csak a «fogason» a régi kancsók és tálak ragyogtak, a mint a nyitott ajtón betűzött az augusztusi napsugár; a padlást verő ágy varrottast párna-csupján is lángolni látszottak a piros tarajok és szegfűk, annál halványabbnak tűnt fel e sugaras világításban egy húsz-huszonkét éves menyecske. Ott ült a karos padon a kis ablak előtt, lábánál egy két éves leányka bemázolt arccsal csúszkált, mellette egy párnán parányi ujszülőtt teremés: öt-hat naposnál nem lehetett több; a menyecske kezében varrottast: egy rojtos kredencztakaró, arra hajolva gyorsan öltöget. No ez emberkinzás! Gondoltam és szívem összeszorult. Hiszen ha így hajtja magát ez a szegény nép, akkor nem áldás a varrottast sem! A magas küszöbről beléptem a földes kis szobába: — Erzs! Ha te így kinzod magadat, akkor tőlem több munkát nem kapsz! Ágyban neked most a helyed, miért rontod magad a varrással?

— Jaj instálom, ha ez a varrás nem lenne, kivivének vala a szekérhez kévét rakni, az pedig sokkal nehezebb, mint itt ülni az árnyékban. Annak levék a nyomorékja, hogy két esztendeje, mikor ez a kis leány akkora volt, úgy 6—7 napos, mint most a fiu, kévét hánytam a szekérre, meg is érzem világletemben... de hát ilyen a szegény ember sora eliszem!

Bizony nehéz a te sorod, szegénység, akárhol is húzod az igát! Hej ha ezen az igán mindenki törekedne egy szemernyit könnyíteni, lassacskán csak elbírhatóbbá válna a nehéz teher.

III.

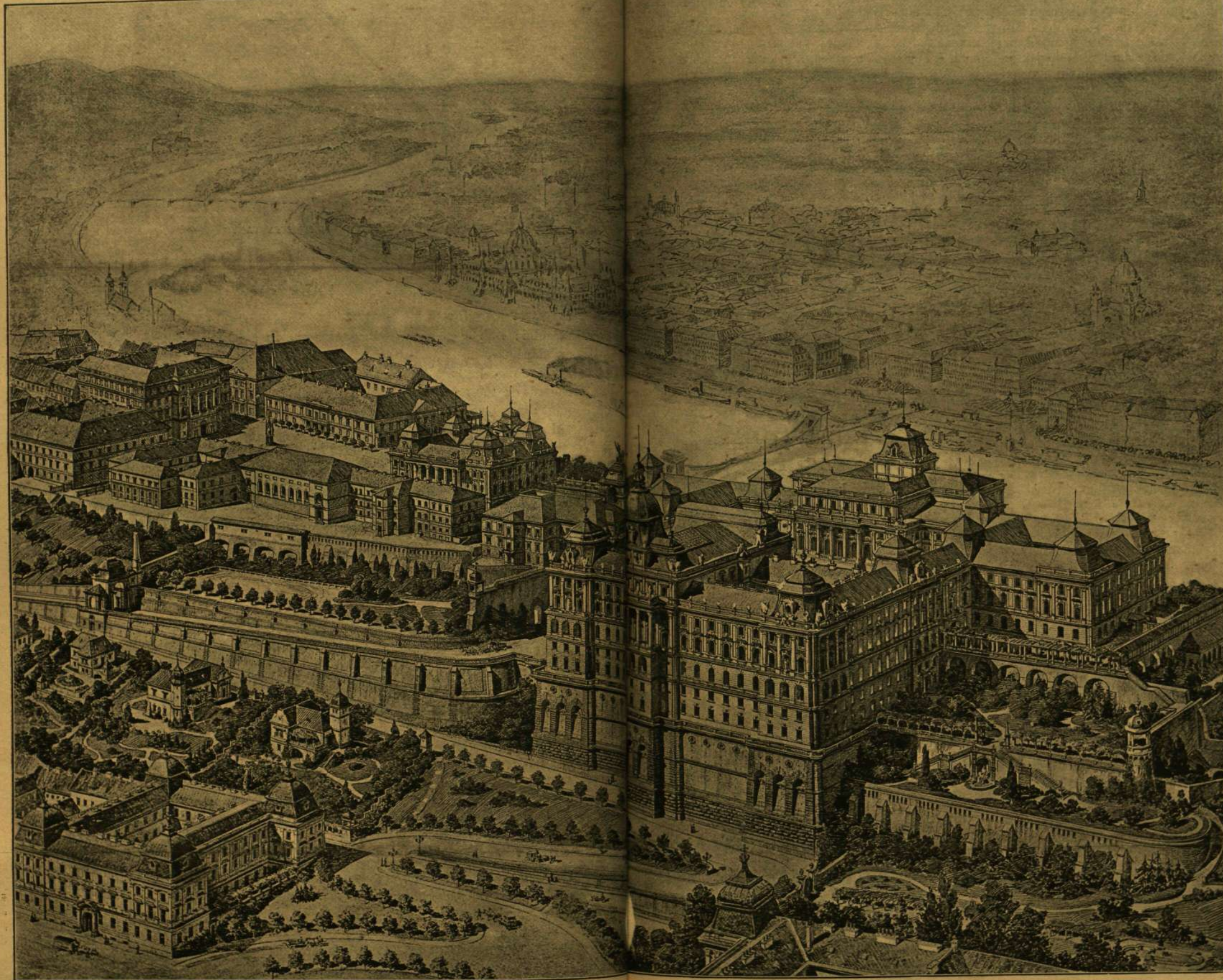
Mielőtt utána néznénk, hogy a varrottast merre vándorol: előbb a földi nagyságok fényes palotáiba, aztán mind szélesebb körbe, míg most már a gentry-lakoknak is jó ismerőse lett, lássuk, hogyan indul el innen hazulról? Kalotaszeg népe hetenként kétszer hozza be hozzám a kész munkát, melynek vásznát, fejtőjét, mintáját én adtam a kezébe — a kész munka ára azonnal kell neki (az már nem az ő gondolja, hogy mikor lesz abból pénz), mert hát «instálom alásan azért tusakodunk a varrással, úgy hogy a fonni valót is csak félre löktük a sutba s még éjjel is csak a tűt üztük, hogy vihessük haza a mi szükségünk.» S így a mint kezébe kapja a munkája díját, meg a sőt, petróleumot, csizmát vásárolni; a leányok ünnepi pántlikás kötöt, a gyermekek piros «fersinget.» Megvásárolta eddig is ezeket ez a nép, mert szép ősi viseletét körömszakadtáig nem hagyta, csakhogy apránként utána ment az ősi földeskeje is. Most már akad olyan is a munkabehozók között, a ki viszen haza egy negyed

kilő húst is, de ezt már olyan ingyencnek tartja a többi, hogy maguk között «megmossák a fejét» már csak annak okáért is, hogy ha az «úr látja» e prédaságot, máskor nem szánakozik rajtuk.

Tehát bekerül a varrottast s mint egy nagy szemétdomb tornyosul az előszobában: szép a varrottast, de olyan szennyes, hogy csak gyakorlatlót szem látja benne a jó munkát, — bizony sarlót, kapát forgatva, széna-gyűjtés idején minden negyedórában ledobva a munkát, nem is lehet

az így «bevert» varrottast azután leöntik gyöngeluggal. (El lehet képzelni, hogy az a pamut, a mi mind e kinzások daczára viritó színét megtartja — már pedig megtartja, — mily finom lehet!)

És most kerül a sor a súlykolásra. Nyárban ez kellemes multság, magam is elnézem gyakran s csaknem megkívánom mint állnak az asszonyok a kis patakban s lábaikat körülánczolják a tiszta hús fodrocskák; de annál keservesebb multság ez télen: a barna sulykokra ragyogó

A BUDAI KIRÁLYI VÁRPALOTA A JÖBEN. — YBL MIKLÓS ELFOGADOTT TERVE.

az másként. De az sem lehet, hogy én a szülővidémem híres varrottastát így bocsássam világgá; még ha szennyes nem lenne, úgy sem tehetnem, mert a fodorvászson akkor lesz fodorvászson, ha egyszer vízben jár.

Óriási munka ezt a szeméthalmot «beveretni». Hogy mi az a «beveretni»? Hát az a fodorvászson az, hogy minden egyes kis darabot, a legparányibb gyümölcskendőcskét is fényirkosan legalább egy negyedóráig kell a mosódeszkához csapkodni, míg egyszer csak összefut s kész a fodorosság, a mi aztán nem múlik el soha többé,

jéglemez borul, az asszonyok előkötenye mint egy jégtábla, meredten áll és minden mozdulatra csattog; a varrottast csúcsokra fagyva tornyosul a kosarakban, s a piros virágokon (de még a kékeken, sőt fehéreken is!) csillámlol, leng a zuzmára tollas dísz. De csak kienged és megszárad a varrottast is és a vászna sárgán, fodrosan, a varrása tömören, viritóan útra kél: még pedig diadalmas hódító útra.

Beszélnék a tények és beszélnek a naponta halommal érkező levelek; sok van e levelek között, melyekből majd egyszer megláthatja min-

denki, hogy a magyar nők mindig tudtak és tudnak egy-egy jó ügyért igazán lelkesülni.

Tavaly a Budapesten tartott erdélyi bazárból a többek közt vásárolt B.-né gróf B. Ilona több régi és új varrottast, a régié között volt néhány azokból a dús varrásu paraszt párnahéjakból, melyeket a nép azért ad el, mivel már inkább kedveli a szöttes vagy hárászszal varrt «sirásutáni»-t, a mi pedig meg sem közelíti szépségére a régit. A grófnőnek megtetszett a szép

betétnék. — Erre a grófné azt válaszolta, hogy így már igazán helyesebb, tehát neki is így kell. Azóta már ott díszlik a vendégszobák díszes ágyain a «fehéres», a mi fehér vászonra van varrva, mert az ágyneműre csak is így ajánlható, de így aztán szebb és jobb is minden más himzésnél vagy csipkénél.

De már terítőkre, függönyökre, ajtókra portiereknek oda is fodorvászson ment, még pedig oly nagy arányokban, hogy ezt irtam a grófnőnek: «Úgy látszik, Czinkótán nemcsak az iteze,

sága első hetében, ír a székelyföld egyik lelkes leánya, U. Margit. «Annyira szép a varrottastal berendezett szobám, hogy az abban való gyönyörködés még a mostani nagy boldogságomban is kedves nekem.» Madame Adam pedig ezt írja....

Ejh, de ne zavarjuk a madame-ot muszká rokonzenyében, nem talál az most mi hozzánk! Hanem eszméltársulást utján a francia alaposágról eszembe jut, hogy aztán tőlünk sem utolsó dolog, mikor lépten-nyomon összezavarjuk a székelyföldet Kalotaszeggel, a székelyszöttest a varrottastal!

És ezt nemcsak a zöld vagy rózsaszín szalonnok naiv kérdezősködői teszik, hanem még... No de hírlapírók ellen vádaskodni most nem célozom!

Jönnek aztán olyan levelek is, melyeknek az írói nincsenek tájékozva a dolog felől, sejtelmök sincs róla, mi az a népipar, arról még kevésbé, hogy azt valaki csak azért csináltatja, mert azon a vidéken látta meg először a napot. Üzlet-emberek óhajtanak üzleti összeköttetésbe jönni velem, tehát az üzletemből kéri ezt vagy azt. Ilyenkor az igaz magyar nemesi vér az ember arczába szökken... ejh bolondság! Hiszen még akkor is javára lesz a házi ipar ennek az elszegényült népnek, ha egyszer valaki igazán mint üzletet fogja folytatni, itt pedig ez a fő!

Figyelmet érdemlő dolog az, hogy a nép által font, szött, kivarrt házi vásznat egyaránt használhassák öltözékre, fejkötőkre vagy paloták, villák berendezésére; — egyaránt otthonos legyen a legnagyobbaknál s a legkevesebbeknél, — mert hát a mint kaptam Gödöllőről és Alcsúthról elősmérő nyilatkozatokat a varrottast szépségéről, szintugy magasztalta «azt a gyönyörű varrottast kötenyt és asztalfutót» a b-i kaszárné. Alig elképzelhető az az óriási változatosság vászonban, mintakban, a miből a negyven krajczáros kendőcskétől az ezer forintos berendezésig minden kitélik. Magyarországnak minden nagyobb városában van már kalotaszegi varrottast és sehol sem drágább, mint az első kézből. Szükséges ezt tudni, mert sokan más véleményben vannak, — ezt is leveleimből tudom.

És most gondoljuk el csak — mert méltó a megfontolásra, — hogy egy palotában mi mindenre van alkalmazva ez a nép-munka, kezdve az öltözéktől, folytatva a szobák díszítésén, tea-, ozsonna-területeken, egész az ágyneműk betéjéig. Hogyha ez nem mind varrottast lenne, hány gép, szövőszék, varró, himző-intézet, mindenféle gyárak és divatárusnók működtek volna közre egy ilyen berendezésnél, — s ime ez mind kitélt egy pár paraszt házikóból, kapát, sarlót forgatók kézi munkájából!

No ez a nép, a ki ezt így meg tudja cselekedni, mégis csak méltó arra, hogy legalább a magyarságát el ne vegyűk tőle!

Vegyük el inkább a varrottastát s adjunk helyette kenyert, hadd tarthassa meg azt a darabka földjét, mely igazán nem lesz magyar ember földje, ha szívünkre nem vesszük a dolgot.

A BUDAI VÁRPALOTA A KÖZEL JÖBÉBEN.

Valahányszor a királyi udvar Budapestre érkezik, mindannyiszor érezhetővé válik, hogy a budai királyi várpalota, melyet pedig csaknem páratlanul álló gyönyörű fekvése igazán jeledelmi székhelynek látszik kijelölni, mennyire szűk egy nagy udvartartásnak hosszabb időre való befogadására. Minél gyakrabban, s minél huzamosabban időzik itt az uralkodó család, annál élenkebbé válik ennek uraltere s legfőképpen ennek tulajdonítható, hogy úgy a magyar államférfiak, mint maga ő felsége is immár hosszabb idő óta foglalkoznak azzal a gondlattal, hogy a budai királyi várpalotát akként alakítsák át, illetőleg úgy nagyobbítsák meg, hogy abban az udvar elegendő és alkalmas férő helyet találjon s közelebb jusson a megvalósuláshoz a magyar nemzet azon óhajta, hogy fővárosában az uralkodóháznak ne csak ideiglenes tartózkodó helye, hanem valódi és olyan otthona legyen, mely úgy a kényelem igényeinek, mint az uralkodóház és nemzet méltóságának megfelelően.

Tudva van, hogy ő felsége a király az udvartartás számára évenként megajánlott összegből (ezivilista) egy jelentékeny összeget a nemzetnek visszajánlotta s hogy ez utóbbi összegből épült föl a pompás dalmiszinház is az Andrássy-úton. Midőn a király nagylelkűségéből a művészetnek e díszes csarnoka elkészült: legfelsőbb helyen elhatározták, hogy most már ez a visszajánlott összeg meggyűjtessék s abból a budai várpalota a szükséghez képest átalakíttassék. A legkiválóbb szakértőket hallgatták meg e kérdésben s miután ő felsége kifejezte azt az óhaját, hogy a várpalotának jelenlegi részei a lehetőségig maradjanak meg mai alakjukban, Ybl Miklós lón megbízva, hogy a kibővítési munkák iránt tervet készítsen és azt terjeszse elő.

Műépítőink e kintűsége el is készült a tervvázlattal s mi azt a «Vasárnapi Ujság» 1885-iki 14-ik számában be is mutattuk olvasóinknak magyarázó szöveg kíséretében. Miután azonban akkor még nem történt minden részletekre végleges megállapodás, s miután másfelől akkor közöttünk képünk a várpalotának csak újból épülő részét, illetőleg annak csak nyugati homlokzatát tüntette föl: most, midőn a budai királyi lak oly eleven életnek a színhelye, érdekesnek tartottuk a várpalotát egészében s abban az alakjában mutatni be, a melyet az az új építkezések befejezése után, talán már a közel jövőben fog ölteni.

Nem akarván ismétlésekbe bocsátkozni arra nézve, a mi olvasóink előtt már előbbi közleményeink nyomán ismeretes, csak annyit kívánunk megjegyezni, hogy a királyi várpalotának ma bemutatott jövődobeli képe föltötte érdekes rajzát, úgy az ahhoz magyarázatul szolgáló szöveg adatait a leghitelesebb helyről, egyenesen a terv készítésével megbízott Ybl Miklós műépítészeti irodájából kaptuk s így közönségünk megnyugodhatik abban, hogy ő Budavárának királyi palotája csakugyan olyan alakot fog ölteni, a minőnek azt képünk mutatja.

A kép nyugat felől, madártávlatból tünteti föl a már kibővített királyi palotát, s magának a várnak is töle északra nyúló jelentékeny részét, s kilátást nyújt a Duna folyására, a Margitszigetre, az Ó-Buda fölötti halmsokra, valamint Budapestre és a mögötte messze elnyúló síkságra is, melyek a halvány árnyajzban mutatkozó nagyobb épületek körvonalait is kivehetőleg a képek hátterét képezik.

Az előtérben látható kép magát a várpalotát látatja mindazokkal az épületekkel, melyekkel az a már részleteiben is megállapított terv szerint bővílni fog. Maga a kép is elég világos fogalmat nyújt a régi palotához építendő részéről. Mindazonáltal azok kedvéért, a kik a hely színelv talán nem eléggé ismerősek, kívánatosnak véljük a rövid tájékoztatást.

Említtük, hogy a budai várpalotának nem a Dunára és Budapestre, hanem a Krisztinavárosra, vagyis a budai hegyekre, tehát nyugat felé néző oldala lesz az, mely teljes átalakuláson megy majd keresztül. A képek alsó, baloldali sarkában látható az a pont, a melyen a várba fólvezető új kocsit az Atilla-utczától elágazik. Ez utóbbi utczánál ugyanis a várba vezető út egy enyhén emelkedő szerpentinával kezdődik, melyet valamivel odább a már ma is megvélő Lógody-utca vág ketté. Följebb aztán az út szorosán az újonnan emelendő építmények aljában fog vezetni föl egészen a várköpig, a hol aztán az ódon székesfehérvári kapuba fog betorkollani.

A merre az út fólkanyarodik, mindenütt változtatás, festői hatású helyeket érint. Már kigyózó irányának kezdete is, ott a hatalmas vár tövében, szép épületekkel, virágos ültetvényekkel, parkszerű részletekkel, pázsitos ágyakkal van szegélyezve. Az ut további folytatása, egyfelől hatalmas mellvédészerű terraszokkal, másfelől magas falakkal, másik felől ültetvények közé épített nyaralók határos és föltötte kellemes látványt nyújtó részeket igérkezik.

Az említett utak egy közepétáján, valamivel alább, mint a képünkön látható kapuvillan, egy második út ágazik el, mely kizáró-

lag az új várpalota alsó részeiben elhelyezendő gazdasági helyiségekkel való közlekedésre van készítve. Mert a palotának a Krisztinaváros felé néző új részlete akként lesz építve, hogy nyugati oldalán négy emeletet mutat, s a várhegy tövéből látszik kiindulni. De miután hegyoldalban fekszik: keleti része, mely a várpalota udvara felé néz, már nem lesz négy, hanem csak két emeletes. A Krisztinaváros felőli oldal földszintje és első emellete lesz az említett gazdasági célokra — konyhákra, mosókonyhákra, élelmiszer-kamrára, cselédhelyiségekre stb. — szánuva, s a vár alatti utak említett elágazása ezekhez vezet.

A várpalota épületeinek külső csoportosulását bővebben magyarázat nélkül is elég világosan tünteti föl képünk. Itt csak azt akarjuk fölemlíteni, hogy a palota régi része egészen megmarad mai alakjában, csupán a nagy dísztermet fogják jelentékenyen megnagyobbítani, miután únnepélyes nagyobb alkalmakra ez is egy kissé szükséges bizonyult. Ezelőtt ugyanis a díszteremből jobbra és balra levő helyiségekbe a díszteremmel kellett keresztül menni, a mi, tekintettel arra, hogy a díszterem únnepélyek alkalmával egészen tele van, elég kellemetlen volt. Most a díszterem helyén egy szökellék lesz, régi szélességének körülbelül felével nagyobbítva, s az átalakítás következtében a díszterem karzatokat is nyer, honnan az országgyűlés megnyitását, s egyéb ünnepélyességeket a nagy közönség is szemlélheti fogja.

A belső berendezésre vonatkozólag megjegyezzük, hogy nyugati oldalának lejtője föltötte kedvezett annak, miszerint öt szobor épülhetvén egymás fölé, a helyiségek czélszerű összpontosítása lehetségesé válik.

A legelső szobor, mely közvetlenül a nagy kőfal fölött fekszik, fogja tartalmazni, mint említők, a királyi udvar és a palota-tisztek számára szükséges összes konyhahelyiségeket; de ezeken kívül még a trónörökös párt háztartása számára is egészen külön konyhák lesznek elhelyezve ugyancsak itt. Az ő Fensége udvartartásához tartozó konyha a régi palota helyiségeivel földalatti út által lesz összekötve és a falak természetesen felhúzókkal szállíttatnak az emeletre. Az e fölött levő alacsony, u. n. felemeleten lesznek az egész udvari cselédség lakásai.

A következő szobor, a Krisztinaváros felőli második emelet már oly magasan van, hogy ott a hely már megsérülvén, folytatását találja az épületnek abban a részben, mely a várpalota udvara felé a földszinti szoborok képezi. Az épületnek ebben a részében már egy nagy és díszes lakosztály lesz az uralkodó házat meglatogató valamely magas vendég, annak kísérete és cselédsége számára.

Az utolsó előtti szobor, mely a régi palota első emeletének felel meg, csak a trónörökös főherceg és neje lakosztályait, valamint a kis Erzsébet főhercegnő szobáit foglalandja magában. A trónörökös termei közvetlen ő felsége lakosztálya mellett lesznek s a kettőt kényelmes folyosó kötédi össze; közöttük csak egy nagy étterem s néhány társalgó terem fog fekünni, mely utóbbiakban eddig nagy hiány volt. Felső világgal ellátott nagyszerű lépcsőzet fog az emeletre vinni. Végül a legfelsőbb emelet az udvartartáshoz tartozó előkelőségek, az udvarmesterek, udvari hölgyek, tiszték, stb. lakásait szolgálja.

Az új helyiségek összes száma a 300-at meghaladja.

Az udvar ugyanazon az uton fog följárni a várpalotába, mint ma, csak hogy ez az út, a várpalota udvarába, ezután egy nagyszerű kapuívület alatt fog haladni a jövőre mind a négy oldala felől körülépített udvarba. Az onnan most a Tabánba, a kis alaguton át vezető úttal természetesen fölhágnak, mivel az újonnan megnyitandó út ezt eléggé pótolja. Úgy szintén a várpalota udvarának nyugati részén álló főörsegi épület is elmegy onnan, mivel hogy erre a helyre a palota új épülete jut. A főörseget, valamint a királyi testőrséget is a sikló felső állomásától balra, a minszterelnöki palotával szemben álló VI. Károly korabeli régi szertár-épületben helyezik el, melyet e czélból díszes pavillonná alakítanak át, mint a képünkön is fölismerhető s tizenkét foku hatalmas nyílt lépcső vezet hozzá. E pavillon a pesti oldal felé is nagyban fogja emelni a budai várpalotának ezt a részét, annál is inkább, mivel a várpalotának a Dunára néző részével hatalmas oszloposarnok

fogja összekötni. Balra pedig a pavillontól hatalmas faragott köpüllerek között kovacsolt vasból készült díszes nagy kapu fog bejáratul szolgálni a várkert azon részébe, hová a közönségnek is szabad bemenete lesz.

Hogy ezeknek az építkezéseknek következtében magának a várkertnek is nagy átalakulásokon kell átmennie, hogy terjedelemben is, szépségében is nyerni fog, azt itt csak mellékesen említjük. Hogy milyen lesz majd a Pest felé néző várkert oldala, arra nézve némi következtetést lehet vonni abból a kis részletből, mely a várhegy nyugati oldalán fekvő kert egy darabját tünteti föl s melynek támasztó falakkal, lépcsőkkel és terraszokkal díszes festői alakját képünknek jobb oldalán alól láthatjuk.

A várpalotához tartozó sarok-épület, az úgynevezett Stókelgebäude, valamint az udvari istállók épülete is meg fogja tartani a mai alakját. A Szent-György terét azonban planirozni fogják s szintáját is alapos szabályozás alá veszik, a mi e szép térnek már meglehetősen egyetlen fólzsinére valóban rá is fér s úgy szépségzi, mint közlekedési szempontból is javára fog szolgálni.

Ilyen átalakulásokon fog a királyi várpalota és környéke legközelebb végig menni. Az összes munkálatoknak tíz év alatt kell elkészülniök s ebből az első négy év a királyi lakás felépítésére van szánuva, az utána következő három év alatt a régi dísztermet alakítják át, végre az utolsó három év lesz fenntartva a kir. testőr-épület és a várkert elkészítésére. Az összes költség 6 millió 800,000 forra van előirányozva.

EGY SORSJEGY.

9672-dik szám.

Régény egy kötetben.

Írta VERNE GYULA.

Francziából HUSZÁR IMRE. (Folytatás.)

Ekkor Joel nagyot kiáltott. Az utazó meghalt, és feleje fordította a fejét. Aztán Joel néhány másodpercig azon tűnődött magában, mint lehet legzeleszerűbben és leggyorsabban cselekedni, hogy az utast kiszabadíthassák a bajból.

— Hulda, mondd végre, nem felsz?

— Nem bátyám.

— Jól ismered a Maristient?

— Már több ízben át mentem rajta.

— No hát kerül meg a sziklahalomt és közeljélj az utashoz, a mennyire csak lehet, aztán bocsátkozzál le hozzá csendesen, fogd meg a kezét és tartsd jól erősen. De akkor még ne próbálj felkelni! A szédülés erőt venne rajta, téged is magával ragadna és veszte lennétek mind a ketten.

— És te, Joel?

— Mialatt te felülről kerülsz, én alul fogok mászni, a Maan felől, a hegyparkányon végig. Mikorra te megerkezel, én is ott leszek és ha megsiklanátok, talán feltartóztatnának mind a kettőtököt.

Aztán Joel, a Rjukanfosz egy újabb elesésülését felhasználván, csengő hangon e szót kiáltá:

— Ne mozduljon uram! ... Várjon! ... Megpróbáljuk, hogy eljuthatunk-e önhöz.

Hulda már eltűnt a lejtő bozóttjai mögött, hogy a Maristien tulsó felén oldalt lebecsát-közzék.

Joel csakhamar megpillantá a derék leányt a legutolsó fák mellett átkanyarodni.

Ő maga élete kockázatával lassan elkezdett végig mászni a Rjukanfosz mélységét környező hegygerincez meredekén előhajló részén. Mily rendkívüli hidegvérűség, a kezek és lábak mily bámulatos ügyességel kellett hozzá, hogy megkerülje ezt a veszedelem gerinczet, melynek falai nedvesek voltak a zuhatag porrá vált víztől.

Vele párhuzamosan, csak hogy mintegy száz lépésmível magasabban Hulda haladt előre, részút, hogy könnyebben eljuthasson arra a helyre, a hol az utas mozdulatlanul maradt. A helyzetben, a melybe az utóbbi jutott, arcát nem lehetett látni, mert a zuhatag felé volt fordítva.

Mikor Joel eléje ért, megállt és egy sziklahasadéknak megvetvén a hátát, felkiáltott az idegenre

— Hej uram!

Az idegen arra fordította a fejét.

— Hej uram! — ismétlé Joel.

Ne mozduljon, egyetlen mozdulatot se tegyen és tartsa magát erősen.

— Legyen nyugodt barátom, erősen tartom magamat! — felelé az utas oly hangon, a mely Joelét megnyugtatta. — Ha nem tartanám magamat erősen, már egy negyedóra óta a Rjukanfosz fenekén volnék.

— A hugom le fog menni ön melle, — folytató Joel — és megfogja a kezét. De ne igyekezzék felkelni, míg én is ott nem leszek! ... Ne mozduljon!

— Mozdulatlan leszek mint egy szikla! — viszonzá az utas.

Hulda már elkezdett lefelé jönni ezen az oldalon, kereste a kevésbé síkos pontokat, lábát a hasadékokba tette, a hol azok szilárd támaszpontot találtak. A feje nem ismert szédülést. A mint ezt csaknem mindenkor tapasztaljuk a Telemark leányainál, a kik megszokták a hegylejtőkön való járását.

— És valamint Joel, úgy ő is oda kiáltott az utasnak:

— Tartsa magát erősen uram!

— Tartom és biztosítom önt, hogy tartani is fogom magamat erősen, mint csak lehet.

A mint látjuk, nem volt hiájával a biztatásnak se felülről, sem alulról.

— Mindenek felett pedig ne féljen! kiáltá Hulda.

— Nem félek.

— Meg fogjuk önt menteni! kiáltá Joel.

— Számitok is rá, mert Szent Olafra mondom, a magam erejéből nem bírnék megmenekülni.

Az utas nyilván teljesen megőrizte lélekjelenlétét. De kétségkívül az esés után a lábai és a kezei megtagadták a szolgálatot és e pillanatban egyébre nem volt képes, mint fenntartani magát azon a kis parkányon, a mely őt a mélységtől elválasztotta.

Hulda e közben folyvást lefelé haladt. Néhány pillanat múlva odaért az utashoz és miután a lábát megtámasztotta egy szikla kiszögéléséhez, megfogta a kezét.

Az utas megpróbálta egy kissé felegyenesedni.

— Ne mozduljon, uram! ... Ne mozduljon! kiáltá Hulda. — Engem is magával rántana és nem volna elég erőm önt feltartóztatni. Várnunk kell, míg a bátyám megérkezik. Majd mikor ő köztünk és Rjukanfosz közt lesz, akkor megpróbálhatja a felkelest, hogy ...

— A felkelest? Hej, derék leányka, azt könnyebb kimondani mint megtenni; én attól tartok hogy nem leszek rá képes.

— Megsebesült volna ön uram?

— Hm! remélem, hogy egyetlen tagom se törött el vagy fízamadott ki, de legalább is tisztességesen felhorzoltam a lábszáramat.

Joel ekkor mintegy husz lépésnyire volt ama hely alatt, a melyen az utas és Hulda megkaspakodtak. A hegy domborulatánál fogva nem juthatott el egyenesen hozzájuk. Most tehát fel kellett másznia ezen a domboru magaslaton. Ez volt a legnehezebb és egyszersmind a legveszélyesebb feladat. Az életével játszott.

— Egyetlen mozdulatot se tegy, Hulda! kiáltá mag egyszer. Ha mind a ketten lecsuszútnok, valamennyien veszte volnánk, nem állok oly szilárd helyen, hogy feltartóztatnának.

— Semmitől se félj, Joel! felelé Hulda. Csak magadra gondolj és örködjék feletted az Isten. Joel elkezdett hason csuszva felmászni. Két vagy három ízben úgy érezte, mintha elveszett volna minden támaszpont. De végre sikerült bámulatos ügyességgel feljutni az utas mellé.

— Idegen már koros, de szép, kellemes és mosolygó arcú ember volt. Valóban, Joel inkább azt várta, hogy valamely vakmerő fiatal embert fog itt találni, a ki feltette magát, hogy át-megy a Maristienre.

— Nagy vigyázatlanságot követett el uram! — mondá Joel és feléleguggolt, mert alig bírt lihegni.

— Vigyázatlanságot? — viszonzá az utas. — Mondja inkább: keptelenséget.

— Kockáztatta az életét.

— És ez által kockáztattam az önt is.

JOEL ELKEZDETT HASON CSUSZVA FELMÁSZNI.
EGY SORSJEGY.

— Oh! az enyémet! ... hiszen ez a mesterségemhez tartozik! — felelé Joel. — Ezzel felkelt és utána tév:

— Most igyekezzünk kell feljutni a hegytetőre, de a dolog legnehezebb részén túlestünk.

— A legnehezebb részen?

— Igen, uram, a legnehezebb volt ide feljutni, most már csak az van hátra, hogy felmenjünk a sokkal kevésbé meredek lejtőn.

— Igen, de nagyon jól tenné barátom, ha rám épenséggel nem számolna. Az egyik lábomnak teljességgel nem vehetm hasznát, sem ebben a pillanatban, se talán néhány napig.

— Próbálja meg, talán fel tud kelni.

— Szívesen! ... ha segíteni akarunk.

— Fogja meg a hugom karját. Én majd tartani és tolni fogom önt hátulról.

— Erősen?

— Erősen.

— No barátim, akkor hát rátek bizom magamat. Miután az a gondolatot támadt, hogy ki segítsenek a bajból, hát a többi a ti dolgotok lesz.

(Folyt. köv.)

HADJÁRATI EMLÉKEK.

(1849.)

Nevoscin Fédor Petrovics után, oroszból.

III.

Sokat irtak annak idején, és még legújabbán is, ama lelkesedésről, melyet az orosz hadsereg a lázadók elleni hadjáratban minden alkalommal tanusított. Meglehet, hogy bizonyos körökben, a hova állásomnál fogva nem férhettem, valami nagyon fényes és dícső dolognak tartották az egész intervencziót, mely csakugyan hős tettekkel lekezhetheti a katonát, de a nagy tömegek nemcsak kedvetlenül teljesítették a rájuk rótt kellemetlen kötelességet, hanem egyenesen elleneztek a másnak dolgaiba való elegyedést. Nagyon természetesen, hogy viszonyainknál fogva az efféle nyilatkozatok csak meghiúsultak közt történtek, mindamellett nem egyszer heves kifakadásokat is lehetett hallani, midőn a csapatok színe-java a kórházakban (és pedig minő kórházakban!) elveszett.

A mint már említém, különösen ó-orosz származású embereink a babonáság mindenféle némeinek voltak alávetve, — sőt mi tagadás benne, és hibától mai napig sem mentek, — és így nagyon könnyen érthető, hogy az iszonyú betegség kitérése után, mely az ezredeket a szó szoros értelmében megzúdította, mielőtt az ellenség

egyetlen emberét látták volna, a legborzasztóbb fölvevéseket kellett hallanunk.

— «Nem hiába, — dörmögék a dóni kozákok, — szárnk nem jött velünk, de nines is szerencse, mert a fekete ember kiséri seregeinket.»

— «Mire való az a sok idegen katona; ezek csak azért menetelnek velünk, hogy az ördögnek eladjanak.»

— «Láttad-e Stepan Maximovics — kérdé egy őszbe vegyült tűzér fiatalabb bajtársától, — mikor Duklín valamennyi ló egyszerre megfordult az úttal együtt, úgy, hogy csak nagy nehezen tudtuk őket visszaterelni, ezek is megérezték a fekete ember jelenlétét a táborban.»

Midőn ezredem először magyar földön táborozott, néhány legény széles jó kedvében, hogy a pálinkából bátran ihatott, valami csekély garázdaságot követelt el a faluban.

Ha jól emlékszem, meghúzták a szabadon álló harangot, mitől a parasztok nagyon megijedtek. Erre aztán Kovalski ezredes 60 korbács-ütést adatott egy dobosnak, ki bele is halt.

Másnap az agyonvert dobos holttestét a kutyák kikaparták, s midőn a temető mellett elvonultunk, a hulla borzasztóan sötétmarczangolva ott hevert az országút közepén.

Embereink inkább száz kartács-lövést eltűrték volna, sem hogy a szegény fiút ott a porban lésák heverni. Nyakán szent Miklós védszentnek kis érme lógott, ezt levettük róla, aztán tovább mentünk.

Harmadnapra Kovalski ezredes, ki tán egész életében egy napig sem volt beteg, két órai sínlődés után meghalt, azok az emberek pedig, kik csupa henezgésből a szegény dobos hátát már a tizedik csapásnál a csontig felválták, ugyanegy időben, sőt, — ha a feleser igazat mondott, — ugyanazon órában haltak meg, melyben az ezredes.

Mire Miskolcra értünk, ezredünk 19 tiszt, 63 altiszt és 375 ember maradt el a különféle tábori kórházakban.

Ezek közül egyetlen egy ember sem vonult be többé.

S mind ennek oka az agyonvert dobos volt; legalább embereink erre bármikor megesküdtek volna.

Midőn Debreczennél a lázadókkal megütköztünk, nagyon sok emberünk megsebesült az ellenség pusztító ágyutüze folytán. Az előrenyomulás részünkről azonban oly gyorsan ment, hogy a sebesültek elszállítására csak este történthetett a városból rekvirált szekereken. Amde a szegény emberek közül nagyon sokan víz hiányában elpusztultak, és mire fedél alá kerültek, alig néhány volt még életben.

Konstantin nagyherceg keményen megdorgálta a tábori főorvost, a miért nem gondoskodott kellő időben az elszállításról, de kitűnt, hogy tulajdon embereink cserbe hagyták a sebülteket, mert a fekete ember, tüzes karddal kezében, mindenkit elriasztott, a ki csak közelíteni mert.

Hiába volt aztán botozás és föfelvetés, a baj megtörtént, és többé pótolható nem volt.

A városi herceg nem egy ízben oda nyilatkozott, hogy meg a legvérgyűzőbb háboruban sem vesztethetünk volna oly rövid idő alatt több embert, és ha véletlenül a hadműveletek még tovább tartanak, az elért cél semmiféle arányban sem lett volna az áldozatok nagyságával. Legtöbbször szenvedtek galogezredeink az éghajlat s az életmód szokatlansága miatt, elannyira, hogy némely zászlóaljkat egészen újból kellett felállítani.

A német tisztak, kikkel eleinte ritkán találkoztunk, nagyra voltak legényességük czélszerű felszerelésével, és nem győzték eléggé ócsárolni seregeinknek különös egyenruháját. Igaz ugyan, hogy a hosszú darócoköpenyek nem voltak valami különös gonddal kiállítva, de bezeg mindezek daczán a német vadászok tisztzer kifáradtak, míg embereink folyvást meneteképek voltak. Ilyesmí azonban számba nem jött, mert azt tapasztaltuk, hogy jelenlétnik minden alkalommal kellemetlen benyomást tett a németekre, míg végre be kellett látniök, hogy közbenjárásunk nélkül tönkrementek volna.

A lázadók folyvást feketen tartották a németek túlerjét, és ha valahol rájuk üthettek, többnyire csufosan meg is verték őket; de eleinte soha sem tudtunk az iránt tisztába jönni, vajon mi okozhatta tulajdonképpen a magyarok télen-ségét épen akkor, midőn hatalmukban állott volna a németeket végképen tönkre tenni. Utóbb aztán kitűnt, hogy a rögtönzött magyar hadse-

reg nem volt kellőleg fölszerelve és sokban hiányt szenvedett, mi nélkül hosszabb ideig nem tarthatta magát. Igaz ugyan, hogy az ország nagyon gazdag élelmiszerekben és különösen harczra termett emberekből, de mindez nem volt elég az elért siker biztosítására. Egyezkedni a németek nem akartak velük, mert jól tudták, hogy elébb-utóbb mégis ők fogják felülkerekedni és akkor tönkre teszik az egész nemzetet, s így oda lyukadt ki a dolog, hogy azt, mit tulajdon erejükkel nem végezhetek, nekünk kellett keresztül vinni.

Több ízben igen értelmes német tisztekkel érintkeztem, kik bevallották, hogy közbenjárásunk nélkül a forradalom még sokáig eltartott volna, habár annak elejét venni kellő időben el nem mulasztották. Én csak évek mulva jöttem reá, mit értettek a mulasztás alatt, akkoriban azt hittem, hogy a fegyveres erőnek kellő időben való alkalmazása forgott kérdésben, holott tulajdonképpen a felmerült nehézségeket néhány ószinte szóval el lehetett volna intézni.

Haynau gróf — megtudta, azonnal majdnem parancsoló hangon irt levelet intézett a varsói herceghez, melyben a hadifogságba jutott magyar fővezér azonnali kiadatását követelte.

Eltelkintve attól, hogy Paskievits hercegnek e részben bizonyára felsőbb utasításai lehettek, ő maga sem volt az az ember, kit holmi durva hangon tartott követelésekkel intimidálni lehetett volna, s így a fennemlített levélre választ sem adott. Harmadnapra újabb levél érkezett egy magas rangú német tiszttől, ki különben élő szóval is elmondotta megbízatása célját, a mennyiben a hadifogoly elszállítására 24 lovas katonát, és egy porkolábot kért. De már ekkor a varsói herceg türelme fogytán lévén, szóval azt izente Bariatinszky herceg parancsörtszít által, hogy minden ember tartsa meg hadifoglyait, és csakis ezeknek bőrével rendelkezzenek. A mi a lázadók fővezérére illeti, ki a hasztalan vérontásnak elejét venni akarván, a császár, és nem a német fejedelem serege előtt tette le a fegyvert, Miklós császár ő felsége annak

ér, a boldog emlékü császár e részben bizonyára nem tágitott volna, mert vasakarata bármily állásu halandó ember előtt soha meg nem hajlott, és midőn azt kellett tapasztalnia, hogy az egész világ ellene fordulva legszebb reményeit tönkre tette, szíve megrepedt.

Oroszország sokat tanulhatott az 1849-iki fegyveres beavatkozás történetéből, és, ha nem csalódom, tanult is. Utódaink tulajdon kárunkon tanulva, jövőre meg fogják szövetségeseiket válogatni, mi akkoriban csakugyan nem történt. Azóta elszigetelve állunk hagyományos aspirációinkkal, és Puskin szerint *«az észak csillaga sokáig, nagyon sokáig, nem fog az égen számunkra ragyogni.»*

EGYVELEG.

* A papirruhákat nem a mi korunkban kezdték először használni. Párisban 1718 nyarán az úri hölgyek indiai papírból készítették ruhákat, melyek azonban csak félnapig tartottak. Ezeket a ruhákat Boileau csipkekereskedő találta ki s egy teljes

Vágó Pál rajza.

RUDOLF TRÓNORÓKOS MÁGYAR ÍRÓK ÉS MŰVÉSZEK KÖZT: BEMUTATÁSOK AZ ANGOL KIRÁLYNŐ TÁRSALGÓ TERMÉBEN.

A seregben szolgáló német eredetű tisztek nem helyeselték az osztrák kormány politikáját, és különösen azt rótták fel hibául, hogy valóságos irtó háborút indított a magyarok ellen, kik végre csakis bőruket védelmezték. *Kattarov* vezérkari százados, ki egy ízben személyesen érintkezett a magyar fővezérral, egészen el volt ragadtatva annak s egész környezetének lovagias tartásától. Már pedig úgy voltak előttünk a lázadók lefestve, mint valóságos szemén szedett rabló kalandorok és emberfalók, kik foglyaikat kardra hányják és megégetik. *Kattarov* jelenleg Szent-Pétervárott csendes visszavonultságban tölti napjait, s nem egyszer hallottam tőle a szerencsétlen hadjáratból oly részleteket, melyekről nekem, mint csapattisztnek, tudomásom nem lehetett.

Többek közt a fegyverletétel utáni nagyon érdekes időszakról emlékezett meg, midőn a németek elbizakodottságukban hallatlan dolgokat vittek véghez. Köztudomású dolog, hogy a varsói herceg, a néki adományozott teljhatalommal fogva, a lázadók fővezérére a császár további utasításig tulajdon főhadiszállására kísérte. Alig hogy ezt a német tábornok, — ha jól emlékszem

személyéről tulajdon belátása és akarata szerint fog rendelkezni.

Ezzel aztán megszünt legalább egy időre minden további zaklatás.

Mihelyt azonban *Görgei** a császárt véglegesen amnesztiát kapott, más uton vették fel a németek az alkudozásokat. A varsói herceg főhadiszállásán mint német fő kormánybiztos működő *Sitschi* gróf arról akarta a varsói herceget meggyőzni, hogy az ország addig véglegesen pacyifikálható nem lesz, míg a lázadók vezérei büneikért nem lakoltak, már pedig itt első sorban a fővezéren kellene elrettentő példát statuálni, annyival is inkább, mivel egyenesen ez okozta, hogy a fegyveres lázadás oly nagy mérvet öltött, s az egész országot tönkre tette. Ekkor történt aztán, hogy a császár *Alexander Nikolajevics* trónörökösét Bécsbe küldvén, más egyéb differenciáknak kiegyenlítése mellett a magyar fővezér ügyének befejezését is reá bízta.

Egyébiránt kétséget nem szenved, hogy azon esetre, ha a trónörökös nagyherceg célt nem

* Az eredetiben *Jergei*.

öltözet, melyben csak a derék bélelésére használt vásznat, 25 livrebe került. Valószínű, hogy az indiai papír kínai vagy japáni volt. A divat rendkívüli drágasága miatt azonban rövid ideig tartott, de a nagy meleg ellensúlyozásánál újabb időben pókhálóselyemruhákat is készítettek. Montpellierben a kamara elnöke találta fel a ruhát s 1710-ben XIV. Lajosnak egy mellényt s a tudományos akadémiának egy pár harisnyát küldött; ez utóbbiak sulya csak 2 1/4 uncia volt. De ez is igen drága öltözet lehetett, mert Réaumur híres természettudós számítása szerint egy font pók-selyem előállítására 55,296 nagy póktojás volt szükséges.

* A Mars bolygón Schiaparelli híres csillagász által 1882-ben felfedezett csatornákat közelebb Perrotin nizzai csillagász részletesebben megvizsgálta. A csatornák a bolygó egyenlítőjének vidékén vannak és sötét hálózatnak tűnnek fel; egy pár közülök a bolygón 50—60 fok hosszúságra is terjed s szélességük 2—3 foknak felel meg. Érdekes az is, hogy Perrotin szerint a Mars légköre a földéhez hasonlít, a mit abból következtet, hogy a tengerek egy része néha világosabbnak látszik s a tenger közelében fekvő szárazföldek elsötétülnek, a mi csak felhő- és ködképződés által magyarázható meg.

A «SEGITSÉG»-ALBUM DISZKIADÁSA.

A *«Segítség»*-album diszpeldányait most kapják meg az előfizetők. A késés oka a váratlan nagy részvét, mely az országos nagy csapások mély meghatottsága közepette oly tömegesen nyilatkozott az írók és művészek eme vállalkozása iránt. Senki nem számított arra, hogy annyi sok ezer példányt kell nyomtatni. Sőt maga a szerkesztőség kezdetben arra sem számított, hogy e vállalat irodalmi és művészi része akkora arányokat ölt. A tehnikai nehézségek is nagyok voltak. Válogatni a szerkesztőségnek a fölhalmozódott anyagból, berendezni azt a kivitel számára. A nyomda izléssel kívánt dolgozni, szöveget, képet csinnal elhelyezni. Nyolczvannál több illusztrációról is kellett gondoskodni. Hogy mit jelent az, kimérni, meghatározni, hogy jóval nagyobb rajzok mily terjedelemben váljanak be legjobban, aztán intézkedni, hogy azok elkészüljenek, bele illesztessenek a szöveg közé, mindenik a kellő helyre, — hanem a kellő helyet kikeresni megint mennyi gond! — azt csak azok tudják, a kik ezt a feladatot végezték. A rendező, az illetégető kéz munkája — csak a tehnikai munkáról szólunk, — szemléltető eredményében a diszes albumban, de már az nem, hogy mily másik munka volt: beírni pontosan minden megrendelést, könyvet vezetni az előfizetőkéről, azután megint kiírni negyven ezer nevet, s e címek szerint szétküldözni az albumot. Hát a sok kérdezősködés, felszólalás, a mire külön kellett válaszolni! Mindebben pedig az is szem előtt lebegett, hogy a jótékony cél megköveteli a takarékoskosságot.

A *«Segítség»* eredménye a magyar sajtó hatásának történetében eddig páratlan. Nem azt értjük, mikor a lapok fölemelték szavukat, hogy *«a hazai tudományosságának nincs hajléka»* s ez szerteszét hangzott az egész országban, ismételték minden körben, és az akadémia palotája föl épült az adományokból. Ez egészen más eset. Hanem mikor egy jótékonykezű irodalmi vállalat útján oly nagy összeg jutott a szerencsétleneknek, mint ezuttal. Az 1838-iki pesti nagy árvíz után kiadott *«Árvizkönyv»*, az oroszok által 1849-ben fölégetett Losonc város segélyezésére szerkesztett *«Losonczí Phönix»* nevezetes anyagi sikerhez jutottak, de a sajtó hangja akkor

*Egyes Nagy. Károly.
Törvénst.*

*Pomorból is havi:
vairból ifjú erővel
virágoszával fel, is
bevoágulvaak drága
hasául díszre, — soka
el nem euyerhető
embék polkonként, mivel
a neueset áldozathén
koureretele ön megául
emelt*

RUDOLF TRÓNORÓKOS FŐHERCZEG KÉZIRATA.

KELETI TÁJ. — STEPHANIE TRÓNORÓKOS-FŐHERCZEGNŐ RAJZA.

A «SEGITSÉG»-ALBUM DISZKIADÁSÁBÓL.

még nem volt az a harsány, mint ma, s a jótékonykorság fölbresztésére ezúttal a festőművészet is kezét fogott.

Az eredmény rövid foglalata az, hogy a magyar közönség a „Segítség” album egyforintos példányából megrendelt közel 29 ezer példányt, a háromforintosokból 10 ezer példányt, a tízforintosokból több mint 1800 példányt, a százforintosokból eddig 82 példányt. A „Segítség” szerkesztősége és kiadó-bizottsága még rendezett népünnepet is, az album eredeti rajzait pedig kisorsolta, s összesen több mint 70 ezer forintot gyűjtött jótékony célokra. *Eperjes, Nagy-Károlyi, Toroczki* tűzvéstől sujtott lakossága mellé állította a csapásokban oly dús esztendő a Szegegy-vidéki alföldet is, melyet az árvíz pusztított. Az album tiszta jövedelme, mely maga mintegy 50 ezer forintra megy, kizárólag azon célra fordított, melyre e vállalat szánva volt, t. i. a tűz által szenvedett három magyar város újjáépítésének előmozdítására, míg a sorsjáték és a népünnepély jövedelmében más hazai tűzkárosultak és az árvíz által sujtott vidékek szegényebb lakosai is részesítettek.

A szerkesztőség immár befejezte foliadatát. Az album diszkiadás példányai megjelentek. A két első példányt azokból a mult heten nyujtották át a király és a királyné ő felségeiknek.

Az albumban nemcsak a szöveg, a rajzok, az írók és művészek rendkívül változatos és gazdag sorozatával találkozunk a közönség (az irodalmi közreműködők száma 150, a rajzok 75 művész-től eredtek), hanem ritka jó ízlésű kiállításal, ugy, hogy a egyforintos példányok is a diszmitve közt foglalhatnak helyet. Ily szép és nagyterjedelmű, annyira változatos tartalmu emlékalbumot a külföldi hasonló vállalatok közt ennai árban a közönség sehol sem kapott. A tartalmát jól ismeri mindenki, hisz több mint negyvenezer példányban forog közkezen. A trónörökös-pár, József főherceg családja, Koburg Fulop herceg és neje Lujza kir. hercegnő, miniszterek, a közelet kitünőségei, főpapok, írók, festők, szobrászok oly találkozását képviseli az album, minőt így könnyen összehozni csakis oly nagy és humánus eszme körül lehetett, mint a milyet a „Segítség” tűzött maga elé. A közreműködők közül sokhoz személyes tekintetek fűződnek; megjelenésük mindig érdekes, mint kiemelkedő személyiségeknek, a közelet szereplőinek. A kézirat használatában, az illusztrációkban pedig igazán emléklapokat nyerünk, akárcsak egy bizonyos kéz juttatta volna birtokunkba a leveleket, iratokat, a festők rajzait, melyek mind az eredetiek leghűbb másolatai, vonásról-vonásra adva a rajzoló sajátosságát.

Az irodalmi rész szerkesztői teendőinek gondjaiban, a tartalom megválogatásában, a kéziratok saját alá készítésében Jókai Mór és szerkesztőtársa Nagy Miklós mellett dr. Beöthy Zsolt, Rákosi Jenő, Szana Tamás, Török Kálmán, Vadnay Károly és mint jegyző dr. Szádeczky Lajos működtek közre. A művészi rész szerkesztőjét, Roskovics Ignácot munkájában Vágó Pál festőművész és Zala György szobrász támogatták, kik majdnem az egész nyarat az albumnak szentelték, pedig kedvelt művészek, kik az alatt eset-jüket, veszőjüket feltrétették.

S legyen itt följegyezve, hogy az album páratlanul mondható elterjesztésén az e célra föl-kért bizottság tagjai, jelesen báró Atzél Béla, Beniczky Ferenc, Berzeviczy Albert, Csávoszky Lajos, Gerlóczy Károly, György Aladár, Iánkó Imre, Jókai Mór, gróf Karolyi István, Király Pál, Lévai Henrik, Nagy Miklós, Roskovics Ignác, gróf Teleki József, Thék Endre, Török Kálmán, Urány Lajos, Vadnay Károly, Vágó Pál, Vizi Imre, Wekerle Sándor, Zala György, stb. fáradoztak.

Ugy a tartalom, mint a fényes siker megérdemelte, hogy a könyv külsőleg is a legnagyobb diszszal vegye körül magát s mint nyomdai mes-termű kérjen magának helyet a bibliotékák-

ban, az előkelő szalonok asztalán. A hazai nyomdászat érvényesítette is magát, a 10 ftos és 100 ftos példányoknál, e műipar fejlettségének izlésével és hatásával. A Franklin-társulat nyomdaja nehéz, de szép tipografiai munkát végzett már az egyszerűbb példányoknál is, a szöveg és képek elhelyezésével, e nagy anyagnak a szemre nézve is kellemes elosztásával, a betűk megválogatásával, a kiszedett tömeg rendezésével, a cikornyák, a bántó tarkaságok szerencsés elkerülésével és főleg a tiszta nyomással. Az albumban megnevezetlenül maradt dolgozóitársak közül legyen itt följegyezve Hirsch Lipótnak, a Franklin-társulat nyomdaja vezetőjének neve, ki a nyomdai technikai rész kiállítását vezette s az illusztrációk elrendezésében tevékeny részt vett, továbbá Prottschko Mihály, a Franklin-társulat nyomó-osztályának vezetője, kinek az egész nyomdai munkájának a diszpeldányok fényes sikerültében försze van.

A nyomdai elegancia műve az album diszkiadása, a 10 és 100 ftos példányok. A szöveg, az illusztrációk ugyanaz, mint az 1 és 3 ftos példányoknál, a demokratikus egyenlőség megmaradt, de a vagyonos osztálynak is alkalom nyílt, hogy a jótékonykorság érdekében a bőkezűséget gyakorolhassa. A drágább példányokat vastag karton papírra nyomatták, olifant-nagyságban. A 10 és 100 ftos példányok egyezők, kivéve hogy az utóbbi fokozott diszben került ki a sajtó alól és a könyvkötőtől. A papír halvány sárgás, a száz forintosok még egyszerű oly vastag mint a tíz forintosoké, már csaknem papírelem. Itt a nyomda megengedte magának azt a luxust, melyet csak ritkább esetben fejtethet ki, akkor, ha előre biztosítva van a részvétől. Csak drága metszvényeket szokás ily merített karton-papírra nyomtatni, vagy albumlapokat, egész könyvet csak ritkán.

A címkép színezett képpé változott. A kis gyermekével segélyt eső anyja (Vágó Pál rajza) körül levő, mezei virágokkal ékített kertben élénk színnyomában elevenült meg a pipacs, a kalász, a szarkaláb, az oroszlánfő. A többi képek közül néhány új nyomásban részesült. A trónörökös leveléből és Stefánia rajzából kombinált kép barna színben nyomtatott; Spányi ősi tájképe, Ligeti Antal Jeruzsálemi tájképe tónusos nyomást nyert, világos barna árnyalattal. Most olyan mind a két, mintha szepia-rajz volna. Szintén barnás tónusos nyomás Karlovics Bertalan tollrajza: „Műteremben.”

Az illusztrációk két lappal gyarapodtak. Az első lap *király ő felsége* rézmetszeti arcképe, mely a királyt huszár-tábornoki öltözetben, telőtől talpig mutatja. Ez is magyar művésztől származik. Az eredetit Than Mr festette, s a szép metszést Doby Jenő vésője alól került ki. A második lap *Rudolf trónörökös* mellképe, fénykép után, Kozmata fénynyomatában (a 100 forintosoknál heliogravurében). A kép a trónörökös névalírásával van ellátva. *Zichy Mihály* gyönyörű képét: „*Eperjes, Nagy-Károly, Toroczki*” (három szomorú nőalak) újra készítette a szerkesztőség, hogy a nagy művész eredeti rajzának finomságát, gyöngéd szépségeit minél hűvebben mutathassa be. Kozmata műterméből került ki a tiszta másolat, fénynyomatban. Bármely teremnek ékessége lehet az album e lapja. Még megemlítjük, hogy a legett városok térképe közé Toroczki szintén fölvetett.

A szövegben csak egy változás van. Tompa Mihály költszéknek, élte utolsó idejében irt egyik levelének másolatával bővült az. A levelet Pór Antal apát-kanonok engedte át.

A 10 ftos példányokat erős fehér pergament borítja, s ezen fent és alant selyem szalag fűződik át, mintha pántok volnának, néhol-néhol bebutatva a pergament alá. E szalagoknál fogva össze lehet kötni az albumot. A címkép színezett fac-simile, az eredetihez teljesen hasonló.

A száz ftos példányok külön tokba illesztve, mely fölnyitva, az egyes lapok aranyvágási széleinek megvédésére is hogy még lebahajtható lefentüket. Ezek, valamint a tok — théka — borítéka virágos butorszövet. El van látva barna selyem szalaggal is, mely csokorra köthető. Magát a könyvet pergamentbe takarva találjuk, s e itt nem csak ízléses külső, de szükséges is a könyv külsejének védelmére. Mielőtt az albumot

föltárhatók, két bronz kaptocot kell kinyitni. A kaptocokat pedig fehér selyem szalag köti össze diszül, gazdag csokorba szedve. A szalag csokorára tűzve ércből esinos alakzatú monogram: S betű (Segítség), fölötte a magyar, korona, a betű középen pedig fehér email rudaeska, s abba beírva „Irók és művészek.” A pergament takarót felhajtva, kitarul az album. Tábláját szilárd, olajzöld peluce szegélyezi, ebből készült a sarok is, ércz cirádakkal. A tábla első és hátsó részét ércm-színű csikos atlasz selyem borítja, s erre van nyomva a színes címkép, hátul pedig Roskovics Ignác rajza, a kecses magyar menyecske, a mint a „Segítség” példányait megvételre kínálja. Fölnyitva a táblát, a belés ércm-színű, virágos, brocat nehez selyem. A gazdag és pompás kiállítás egyik adatát föllemlítjük, hogy az album szétnyitva, egy méter széles és fél méternél magasabb selymet vett igénybe.

Az ő felsége és a trónörökös arcképe után következnek az a lap, melyet a megrendelő neve foglal el arany nyomásban.

Az egész az izlés műve, fényvel, tartósan kiállítva. Külsőleg is imponál, s a további diszben szoliditás, választékoság s emlékszerőség nyilvánul. Bizváts lehet mondani, hogy magyar könyv ily alakban még nem jelent meg, s a könyvkötői munka is megfelel a művészi disznek és kiállításnak. A könyvkötői munka kivéte *Gottmayer* Nándor ügyességét és képességét dicséri.

Pár nap alatt e diszes példányok is eljutnak rendeltetésük helyére. Néhány példány még kapható lesz könyvtári úton, de magasabb bolti árak mellett.

A szerkesztőség mellett a Franklin-társulat kiadó-hivatala is nagy és folytonos munkát végzett. Kezdetben képzelné sem lehetett, hogy negyvenezer előfizető kielégítésére kerül a sor. Legfeljebb 18—20,000-re számították a nyomtatandó példányok számát s ennyire készülték el. Közben tömegesen kezdett érkezni a másik 20,000, a melyről eleintén szintén nem lehetett tudni, hogy mekkora tömeg lesz. Várni kellett a beözönlést. A kiadó-hivatal valóságos ostrom alatt állt, megrendelésekkel, kérdésközlőkkel, türelmetlenséggel. Ez megint külön és váratlan munka, válaszokat írni, megnyugtatót adni. Az album szétküldése sem oly könnyű, mint az egyszerű lapoké. Azokhoz megvannak a postakerületek szerint összeállított címzalagok, meg van azok mellé a begyakorolt személyzet. Minden nap ismétlődő munka, melyet már megszoktak. Itt másképen volt. Aztán a lapokat csak összehajtogatják és megy a postára. A „Segítség” azonban nagy album, azt összehajtogatni, meggyűrni nem volt szabad, hanem kényes gondtal göngyölti, borítékba tenni. A kiadóhivatal összes személyzetét hónapokig foglalkoztatta a „Segítség” előfizetőinek számon tartása, kielégítése, a pénztári kimutatások elkészítése. És végezték ezt igen sokszor a kiszabott időn túl is kitaró munkával, ki sem pihent fáradsággal és áldozatkészséggel. Az ő munkájuk is hozzá tartozik a sikerhez.

A sajtó nyugodtan és büszkén láthatja, hogy mily hathatósan emelheti föl szavát a szerencsétlenségek, a csapások közepette; mennyi erővel rendezheti a társadalmi mozgalmakat, mennyi hűvel támogatják abban. És büszkén emlékezhet arról is, hogy az uralkodó család köréből nyerte meg mindjárt az első támogatást.

A „Segítség” diszpeldányát e hó 20-ikán nyujtotta át ő felségének a szerkesztőség, mely Jókai Mór, Nagy Miklós és Roskovics Ignác által volt képviselve. Jókai az albumot a következő szavakkal nyujtá át a királynak:

„Felsőleg urunk! Felsőleg legmagasabb engedelmével bátor vagyok Felsőgednek hódolatjellesen átnyujtani a „Segítség”-albumnak legelső diszpeldányát, s ezáltal az annak létrehozásában közreműködött szerkesztőtársaimat, Nagy Miklós hirlap-szerkesztőt és Roskovics Ignác akadémián festészt legaláztosabban bemutatni; mindannyiunk hálás köszönetét tolmácsolva Felsőged előtt azon legmagasabb kegyért, miszerint a Felsőleg Trónörökös párnak e mű belbecse gazdagításában első helyet foglalni legkegyesebben megengedte, melynek e mű a magyar közönség példátlan nagymérvű pártfogását s a három legett város sikeres gyűlését köszönheti. Minden ezért jóvő áldás szálljon Felsőgedre és legmagasabb családjára.”

Ezután a szerkesztők a diszalbumot a király mel-

lett levő márvány-asztalra letéve, ő felsége azt felnyitotta s az első lapon levő nagy rézkarcban kivitt saját arcképét megpillantva, meglepetéssel mondá: „ah ez az én képem!” Jókai megjegyzé, hogy ez is magyar művészeknek a munkája. Rudolf trónörökösnek a második lapon levő fényírott arcképével is igen meg volt elégedve a király. A következő lapon Rudolf trónörökös leveléből és Stefánia trónörökösé rajzából kombinált képnél meghatottan kérdé, hogy „ez Stefánienek a saját rajza?” mire Jókai elmondá, hogy e kombinált rajz és kézirat eredetije a kisorsolással Császa György szepesi püspök birtokába jutott. „Akkor igen jó helyen van.” Azután a többi művészi rajzokat is sorba nézte ő felsége s nagy megelégedését nyilvánította azon adatok előadása után, miszerint ez albumot hetvenöt magyar művész és százötven magyar író és zeneszerző gazdagítá munkálataival: minek folytán a közönség részvéte oly eddigéig nem ismert fokra emelkedett, hogy a műből több mint negyvenezer példány adatott el s az album, sorsjáték és népiünnep tiszta jövedelme a betvener forintot megközelíté. „S ez mind a tüzkároallott városok javára fordítottot?” kérdé a király. „Az album jövedelme egészen, a sorsjáték és népiünnep részben az alföldi vízkárosultakéra.” „Ez igen szép eredmény, mondá ő felsége, köszönöm az emlékeztetés almatot.” Ezzel legkegyesebben elbocsátá a szerkesztőséget.

Jókai Mór ezután az ő felsége, a királyné számára kiállított hasonló diszpeldányt, a főudvarmester b. Nopca Ferencnek kézbesíté, ki azt a királynének fogja átadni.

PETŐFI SÁNDOR HALÁLÁRÓL.

Petőfi Sándor halálának azon körülményeiről, melyeket Vajna Sándor hátrahagyott följegyzési nyomán mi is ismertettünk, megemlékszik egy Pozvárol (Zalamegyéből) hozzánk intézett levél s azokat némely részokban meg is erősíti. A levelet *Balogh István* ottani lakos írja s mivel esetleg talán némely, eddig még ismeretlen részlet földerítésére szolgálhat alkalmat, nem habozunk azt közölni.

„1872. ápril 24-től — írja Balogh István — 1875. ápril 24-ig egy Nagy László nevű takács-mester lakott az általam szintén bérben birt házban, mesterségét folytatván. 1848—49-ben honvéd volt, s többször elbeszélte nekem a szabadságharc azon eseményeit, melyekben részt vett. Ott volt a segesvári útközeletben és látta *Petőfi* elcsúszni, csakhogy ő olyanformán adta elő, hogy *Petőfi* a kukoricás szőlés kard-csapás alatt rogyott ugyan össze, de nem halt meg rögtön, hanem később arra rohanó lovasok és ágyúk típirták össze, ugyannyira, hogy a szemtanú állítása szerint alig volt fölismérhető. Ő (Nagy László) ugyanis néhányad magával ugyanabba a kukoricásba menekült és sikerült az orosz lovasok figyelmét kikerülniök és csak késő éjjel, midőn a zavar szünt, jöttek elő és mentek a magyar tábor után. Azt is mondta, hogy *Petőfi* nem volt az nap katonaházában. Ő az nap reggelén is, mikor a segesvári csata volt, látta távolról *Petőfit*, hogy erősen beszélt.”

Eddig a levelnek Nagy László előadásából szóló adatai. A levél további folyamán Balogh I. azt írja, hogy volt az említett Nagy Lászlónak egy Sándor nevű fia, a ki azon években szintén atyjával lakott s a csurgói tanítóképző intézetben tanult. Ugy hiszi, valahol Zalamegye területén van tanítói állása. Azt hiszi Balogh, hogy ennek talán vannak 1875. tavaszán elhalt atyjától írott emlékei; de mindenesetre emlékezi fog atyja előadásaira, mert nem valószínű, hogy az a apa, a ki fiát tanítói pályára neveltette, neki többször is el ne beszélt volna egy ilyen nevezetes történeti eseményt, mely azonfölül olyan kivágasló alakkal is kapcsolatos, minő *Petőfi* volt. A fiu igen értelmes, nyílt eszű volt s derék ember válhatott belőle. Ha a hírlapok utján tudomására jut, hogy a halhatatlan költő szomorú végének mind ez ideig teljesen meg nem állapított körülményei földerítéséhez ő is járulhat bármely csekélynek látszó, de talán nyomatosok adatokkal, bizonyára nem fog késedelmezni, hogy nyilvánosságra hozza. A mire, miután lakását nem tudjuk, ez uton mi is ezenen fölkerjük.

AZ OROSZ HADERŐ FOLÁLLITASA.

Mai térképünkönöz.

Az orosz autokrata évek óta minden feltűnés nélkül folytatván roppant számú seregének újraszervezését, már az 1886-ik év nyarán megkezdte annak mozgósítását s különféle ürügyek alatt módot talált, hogy lovasossága tömegeit Galiczia és Poroszország határaihoz közel helyezhesse el. Habár a német vezérkar rögtön felismerte a mozaglom tulajdonképeni céljait, még sem talál elegendő okot arra, hogy a rendkívül intézkedések okát megkérdézhette volna. Nehogy azonban odaát azt higgyék, hogy Németország holmi üres szó által elaltatva, tulajdon biztonságáról nem gondoskodik: első sorban a félhatalos katonai szaklapok, ezek után pedig a napi sajtó világosan azt fejtegették, miszerint az orosz lovasosság véletlen betörése ellen mindenképp hasonló értékű erők felállítását kell elrendelni. Erre az orosz sajtó semmit sem válaszolt, Moltke tábornagy pedig minden habozás nélkül elrendelte a határszéleknél védelmi állapotba való helyezését. Mindezek dacára, egyik orosz hadosztály a másik után érkezett Varsóba a birodalom belsejéből, s egy szép napon Berlinben megsohálva a csendes mozgósítás naponként fokozódó mérvét, ki lón mondva a nagy szó, hogy *Oroszország támadó háborúra készül*. Ausztria-Magyarország ekkor még egyetlen egy emberrel, egyetlen egy ágyúval sem szaporította Galiciában állomásozó csapatjainak rendes létszámát; de miután az orosz készülődések esetleges végcéljáról többé kétség nem lehetett, — gondoskodva lón arról, hogy bármely meglepetés ellen véde legyenük.

Németország a helyzet komolyságát minden más tekintetnek előre helyezve, egy óráig sem készt csapatjainak előretolásával, és e pillanatban bátran elmondhatja, hogy az eseményeknek bármely fordulását nyugodtan bevárhatja.

A bolgár kérdés megoldásának ürügye alatt Oroszország megkettőzöttette hadászati felvonulása végrehajtását, s folyvást békés szándékait hangsúlyozta, készülődéseit mint védelmi rendszabályokat akarta a közvélemény által elismertetni. Valahányszor a sajtó újabb csapatmozdulatokat jelezett, Oroszország részéről azonnal megszóltak a béke hírnekei különféle nyilatkozatok és diplomáciai kijelentések alakjában, míg végre kétségtelenül kitünt, hogy a tettek merev ellentmondásban állanak a szavak tömkelegével.

Térképünk tisztán mutatja az orosz hadsereg állodását, Poroszország és Galiczia, nemkülönben Bukovina határszélein. Oroszország különös súlyt fektet arra, hogy rendes és irreguláris lovasosságának roppant számú tömegeit ugyszólván az első harcvezonalon belül állíthassa fel, és e célból már a mult év tavaszán ezredet ezred után tölt előre Lengyelországba a birodalom belsejéből, leginkább hadgyakorlatok ürügye alatt. A ki Lengyelország gazdasági viszonyait némileg ismeri, tudni fogja, hogy ott, különösen a majdnem 8 hónapig tartó téli idő alatt, a lótakarmány beszerzése nagy nehézségekkel jár, de másképp is, az ország tulajdon erejéből egy 300—350 ezer emberből álló hadsereg táplálására nem képes. Világos tehát, hogy ily mérvű csapatösszpontositások hosszabb ideig nem tarthatnak, hanem vagy támadó, vagy pedig védelmi célokra szánva, csakis bizonyos időpontig tarthatják meg helyüket Ezen időpont, tekintve a felállítás óta már lejárt időt, távol már nem lehet, mert még azon esetre is, ha az orosz tápvonalak rendesen működve, könnyűvé tennék az élelmezést, lehetetlen, hogy a városok, mezővárosok és falvak lakói a szakadatlan katonai elszállásolás nyomán házaikból kizárva maradjanak.

Térképünk szerint Volhyniában leginkább gyalog-hadosztályok és dandárok állanak, melyeket sátoztáborok hiányában az a nélkül is rendkívül rossz viszonyok közt lakó parasztszónál kellett olyformán beállásolni, hogy egy-egy három helyiségből álló házban 50—60 ember van elhelyezve, mielő természetesen az is következik, miszerint a házigazda családjával együtt az ólba szorult. Kiseb városokban egyetlen egy laktanya van, melybe legfeljebb egy gyalogezred békéletészáma fér el, de azért e pillanatban mult évi augusztus közepe óta mintegy 26,000 embert szorítottak Kievbé. A kormány épületei, ugymint posta, távirás, kórházak, iskolák stb. jelenleg mind laktanyák. A nyilvános térek tüzéségi és lovasági táborhelyek, egy szóval az egész várost a katonaság foglalta el, a polgár-

ság roppant kárúra, mely tulajdon házaiban helyet nem talál.

Megemlítjük itt, hogy az orosz gyalog-dandár két gyalog-ezredből áll, és hadiállban 3552 puskát számol, hasonlóképen egy lovas dandár két lovas-ezredet foglal magában, mintegy 2000 lovalal. Egy gyalog-hadosztály — két gyalog-dandár (4 gyalog-ezred) és egy tüzérdandár. Egy lovas hadosztály = 3 dragonyos s egy kozák-ezred, két lovas úteggel. Egy hadtest = két gyalog és egy lovas hadosztály, vagyis 28,416 gyalog, 3503 lovas és 108 ágyú.

Vannak azonban orosz hadtestek három gyalog és egy lovas hadosztálylyal, melyeknek hadi létszáma aztán sokkal nagyobb. Valami bizonyos számot az orosz hadsereg szervezete azért nem mutat, mivel az irreguláris lovasosság, nemkülönben tüzéségi dandárok létszáma gyakran változik. Eddig az orosz csapatok létszáma — értjük a Galiczia és Bukovina határain felállított haderőt, az osztrák-magyar csapatok létszámához ugy arányul, mint 4:1-hez, azonban a feltűnő túlerőt paralyzája a német hadsereg állása, mely az oroszok jobb oldalát fejegetve, támadás esetére a helyes arányt visszaállítandja. A mi a német haderőt illeti, mely már másfél év óta a határok védelmére előretolatott, az sokkal nagyobb, mint a miénk, különösen lovasosság és tüzéség dolgában, mely fegyvernemből a szükségelt szaporítások folytonosan előre tolatnak.

A mi az osztrák-magyar hadsereg állodását illeti, előre kell bocsátanunk, hogy ezek már négy édejen is olyformán voltak elhelyezve, miszerint főképen a birodalom északi és északi-keleti határainak védelmére alkalmazhatók legyenek. Mert a német-osztrák-magyar szövetség létrejötte óta nem forgott fenn többé annak szüksége — ugy mint előbb — hogy a hadsereg nagyobb része Csehországban, és a déli határszeleken álltassék fel. A védelem élénk leginkább észak, vagyis Oroszország, és a vele esetleg szövetségbe lépő Románia ellen kell intézgetnie, mert a miképpen a czikkünkhez mellékelt térkép mutatja, szomszédunk Galiczia és Bukovina határszéleire tola előre roppant számú hadait. Egyelőre Erdélyben, Galiciában egy-egy hadtest van részünkről feállítva, melynek gyalogsága csakis a béke-létszámot foglalja magában. A bécsi, budapesti, prágai hadtestek kitünő vasuti helyetnek nyomán a mozgósítás 5-ik napján szintén a határoknál foglalhatnák k helyet, és ez esetben a budapesti IV-ik hadtest Erdélyt, illetőleg a Bukovina védelmére sietne, míg a bécsi és prágai hadtestek Galiciában lévő haderőnk támogatására fordíttatnának. A hadsereg többi hadtestei Horvátországban, Stíriában és a tengerparton állanak.

A mi az ily módon készenlében levő csapatok számát illeti, ugy azt 200 ezer emberre tehetjük, oly megjegyzéssel, hogy a szabadságon lévők, nemkülönben a tartalékokat behívása még 80—85 ezer emberrel szaporítható a sereget.

Orosz részen a Luck—rovno- és lubni erődítések által háromszögbe zárt területen megszünt minden földmívelési munka és kereskedelem, és csak a folytonosan közlekedő vasuti vonatok emlékeztetnek arra, hogy valamikor más élet is lehetett itten.

A miként térképünk mutatja, Németország tulajdon határszélein oly állást foglalt el csapatjaival, mely akár támadó, akár pedig védelmi hadműveletet esetére az orosz hadsereg jobb szárnyát fenyegeti, feltéve, hogy Oroszország mostani állodását háboru esetére is megtartaná. Ámde ilyesmit az orosz vezérkarról csak azon esetben lehetne feltenni, ha bizonyos erkölcsi nyomásnak engedve, világos veszedelmét akarná előidézni.

Valószínű, sőt majdnem bizonyos, hogy az eshetőségek figyelembe vételével, rövid idő alatt más változások állhatnak be az orosz hadsereg jelenlegi állodásaiban; de a mostani alapvonalak egész alakjának mégis meg kell maradnia.

Nézzük azonban a Besszarábiában összpontosított orosz haderők állását. Ott jelenleg a mult év július és augusztus óta előre tolt 60,000 emberen kívül az 1. és 2-ik kaukázusi hadtest foglalt helyet.

E haderők az orosz sereg színe-javát képezik, és ha valami, ugy bizonyára egyedül az a tény, hogy e csapatokat a távol Kankázusból rendelték Besszarábiába, arra mutat, miszerint nem pusztá tüntetéssel van dolgunk.

A kaukázusi hadtestek soraiban a legénység mindaddig szolgálmi köteles, míg csak testi ereje engedi, — szabadságotólátásról ott szó nem lehet. A hadsereg nyugtalan elemei büntetésből a Kaukázusba küldetnek, hol az előmenetelre nincs az út előttük elzárva, és annyi bizonyos, hogy Oroszország legkitünőbb tábornokai mindannyian a Kaukázusi iskolájából kerültek elő. Kaufmann tábornok híres expedíciója a turkomanok ellen kizárólag a kaukázusi hadtestek csapatjai által eszközöltetett, és egy Sass vagy Anrep — kikkel 1849-ben mi is megismerkedtünk — hosszú évek során harcoltak a híres Samyl cserkesz vezér ellen.

Gurko tábornok, a mozgósított orosz haderők fővezére, nyíltan kijelentette, hogy a kaukázusi csapatok közreműködése nélkül sem védelmi, sem pedig támadó akcióba nem fog bocsátkozni, s így történt, hogy épen azon időpontban, midőn Szt.-Pétervárott a békés hangulat legelőkeltebben nyilvánult. Sándor czár parancsot adott, miszerint mindkét kaukázusi hadtest tüstént Bessarábiába vonuljon. A laikus ember e parancs kereszt-vitelében nem látott egyebet, mint az orosz sereg szaporítását; de más benyomást tett ezen intézkedés Berlin és Bécs mérvadó katonái körében, hol annak jelentőségét tökéletesen megértették.

Oroszország nem tagadhatja többé, hogy háborút akar, és pedig az osztrák-magyar monarchia Achilles-sarka ellen fordítja támadása súlypontját. Mikor, és mily körülmények közt fog megtörténni, e kérdésre válaszolni nem vagyunk képesek. Jelen sorainkban csak a három nagy hatalom iszonyú haderejének állodásaival akarunk olvasóinkat megismertetni, mely czélt a cikünkhez mellékel térkép segítségével bizonyára el is értük: mely térképen a fekete négyzetek az osztrák-magyar, a vonalozott négyzetek a német, a körök pedig az orosz csapatokat jelölik.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A régi Magyarország. 1711—1825. Irta Grünwald Béla. Megjelent a Franklin-társulat könyvnyomdájában. Ára 4 frt. A publicisztikai téren oly kiváló névvel bíró szerző e terjedelmes tanulmányában Magyarország történetének egy föltötte szomorú korszakáról nyújt részletes képet, eredeti kútfők nyomán, egészen önálló fölforgatással a történetiök által eddig kevés figyelemre méltotatott szempontokat is felölve. Mint előszavában írja, eredetileg Magyarország ébredésének korszakát, az 1825-től 1848-ig terjedő időt szándékozott vázolni, ugyanazt, melyet „Huszonöt év Magyarország történetéből” című munkájában Horváth Mihály is leírt, de melyhez az újabb megnyílt levéltárak és más kutforások igen sok becesz a korszak történetére lényeges újabb adatokat hoztak napvilágra. De hogy az olvasó helyesen megítélhesse és méltányolhassa a nemzeti szellem ezen kora föllendülésének magasságát, arra okvetlenül szükséges ismerni azt a mélységet is, melyből a kiemelkedés történt. Így jött létre annak a korszaknak a vizsgálatán képe, mely a nemzet elernyedésének, dermedésének, elszűnésének korszaka volt; a szatmári békekötésre következőt egy egész század, melyet a szerző e művében igazán megdöbbentő színekkel rajzol, azon okoknak részletes fejtegetésével, melyeknek az elnemzetietlenedés és aláhanyatlás szomorú folyamatát okvetlenül megok után kellett vonniuk. Ez okok nem levén egyedül az akkori nemzet, tehát az uralkodó osztályok, a nemesség léhaságában, szűkkeblű önzésében s kiváltságaihoz való merő ragaszkodásában, hanem közhatalom okok gyanánt sorolja föl az uralkodó ház idegen voltát s az ország és az örökös tartományok között keletkezett viszonyt, továbbá a rendi alkotmány természetét, mely az osztályérdeknek mindent alárendelvé, az állam igazi fogalmát megalkalmulni s vezérlő eszmének kifejlődni nem engedte; végre az országunk kedvezőtlen gazdasági és társadalmi alakulását, mely az ipar és kereskedés szervezete teljes hiányában, s egy alkotásra hivatott erős, egészséges központosztály megalakulásának lehetetlenségében az országot szükségképpen pangásra és tengésre kárhözváltatá, a politikai, gazdasági, szellemi és társadalmi élet több ágazataiban. Ezek az eszmék vonulnak végig a közel 600 lapra terjedő nagy munkán, mely az itt felsoroltaknak oly megkapó s bár föltötte el-

készítőt, de egyuttal annyira tanulságos illusztrációja, hogy szerintünk az a művelt ember, a ki közéletünkön a közel múltban, de nagy részt meg a jelenben is helyes szempontokat akar nyerni, különösen pedig a közügyek terén működni akaró politikus ezt a munkát nem fogja nélkülözheti asztalán.

1848 és 1849-ből, élmények és benyomások; okiratok és ezek magyarázata; tanulmányok és történelmi kritika. Ez teljes czime a nagy terjedelmű munkának, melyet id. Görgey István írt, s melyből a harmadik — befejező — kötet most hagyta el a Franklin-társulat nyomdáját. A szerző, ki Görgey Arthur tábornok öccse, e vasok három kötetben a szabadságharcra vonatkozó számos oly adatot, okiratot, részletet tesz közvé, melyek e nagy eseményhez nem csupán mellékes jelentőségűek. Nyíltan bevallott czélja, hogy a Görgey ellen emelt súlyos vádakkal szembeálljon, azok ellen megvédelmezze. A könyv egy része polemikus tartalmu, mint minden irott mű, mely czáfolni és elterjedt véleményeket megváltoztatni óhajt. A szerző maga is részt vett a szabadságharcban, ott volt Világosnál is, s a belső viszonyokról fogva, mely a szabadságharc egyik fővezéréhez köti, számos oly részlet, okirat és fölvilágosítás áll rendelkezésére, melyeket eddig föl nem használhattak, melyek azonban szabadságharcunkra nézve mind a melyekben érdekföldök, mind az események buvárai előtt fontos természetűek. Görgey Arthur mellett volt bátyja, Armin is a szabadságharcban — ki azóta meghalt — ki sokat följegyzett, s ki után szintén maradtak okiratok. Így a szerző nagy apparátus fölött rendelkezik, de fölhásmál emlékiratokat, hírlapi közléseket, saját napló jegyzetait. Noha visszaemlékezései nem terjednek ki a szabadságharc minden részletére s főképp Görgey tábornok hadi műveit és szereplését kísérik, mégis az iratok három nagy kötetet töltöttek be, s ezek közül az utolsó is 732 oldalt foglal el. Az utolsó kötet tagadhatatlanul a legérdekesebb, egészen Görgeyvel, a világi katasztrófával és előzményeivel foglalkozó. Ebben csomósodik egybe a drámai érdek, mely Görgey István könyve főhősének pályáján oly végzetes. 1849 június végén, a komáromi napokkal kezdődik a kötet és végződik a nagy katasztrófával, csaknem napról napra kísérve a rohamosan fejlődő eseményeket. Görgey tábornok mindig az előtérben áll. A szerző indokolja, magyarázza minden lépését, minden tettét, idezi szavait, iratait, parancsait, rendeleteit. Keserűséggel utasítja vissza a vádakat, rámutat az egyenlenségre a viszályra, a magyar sereg bomladozására. Az augusztus első felének eseményei, az aradi napok, a fegyverletétel előzményei, foglalják el a kötet jelentékeny részét, Komor fejezetét. Aztán következik Világos. A nagy katasztrófa részleteit így elbeszélve egy történelmi munkában sem olvassuk, s bármily meggyőződést ébreszt is bennünk Görgey István műve, senki ezt a nagy eseményt megfoghatóság nélkül nem olvashatja. A szerző is ott van, szabadon járhat a Bohus-kastélyba, hol a tábornok lakik, érintkezhet, beszélhet vele. Földézi az egész tragikus képet, személyivel, hivatalos jelentéseivel, a Rüdiger orosz tábornokkal váltott levelezéssel, a fegyverletételre vonatkozó tárgyalásokkal, a fővezér szavaival. Leírja egyesek és a sereg hangulatát, s erősíti, hogy nem volt más tenni való, mint a föltétlen meghódolás. Aztán már csak kevés mondani valója van a szerzőnek, Görgey Arthur megszünt szerepelt. Előre látható, hogy e műre sokszor történik majd hivatkozás, sok czáfolatot, ellenmondást idéz föl. Az anyaggyűjtésben, az adatok megemlékezésében azonban megvan a szerző érdeme. Ezek mindig tárgyilagosok maradnak s kormányozzák az íteletet. Ára 4 frt.

A politikai irodalom Magyarországon 1825-ig, írta Ballagi Géza; megjelent Budapesten a Franklin-társulatnál. Köznyelvelődési és politikai küzdelmeink történetének egyik gazdag és érdekes fejezetét ismerjük meg e munkából, a hazai sajtó politikai törekvésének első korszakait, melyek oly gazdagok az eszmék tanulásában, tévelygésekben, viszontagságokban és erőszakosságokban, melyekkel a hatalom elnyomta a sajtót. Ballagi Géza nagy szorgalommal kutatta föl a könyvtárakból a régi röpíratokat, kezdve a vallási vita-iratoktól, a hírlapoktól, a politikai nyomtatványoktól, hogy bemutassa a hazai politikai irodalom fejlődését, s ezek nyomán a politikai és

közállapotok képét. Adja egyszersmind a cenzúra történetét, s mindazt, a mi a sajtóra vonatkozik, összekötve azokkal a szereplőkkel, kik vagy írtak, vagy nézetekkel hatottak a sajtóra. Ez érdekes munka nagy terjedelmű, 847 oldalt foglal el, s közelébb bővebben foglalkozunk vele. Ezuttal előlegesen is föl hívjuk rá a figyelmet. Ára 5 forint.

A **„Segítség”** album 10 és 100 frtos kiadásból az előfizetők kielégítése után csak kevés példány maradt fenn, mintán ezekből a kiállítás költségessége miatt fölös példány nem volt nagyobb számmal nyomatható. A fennmaradt példányok, míg a készlet tart, könyvtáruis uton megrendelhetők a Franklin-társulatnál, de már csak fölemelt bolti áron, még pedig a 10 frtos példányok, melyek azonnal elküldetnek, 12 ftjával, a 100 ftosok pedig, melyeknek kötése még pár hetet igénybe vesz, 120 ftjával.

Az **Osztrák-Magyar Monarchia Irásában és Képbén** legújabb füzeté (54-dik) a Bécs és Alsó-Ausztria leírásáról szóló kötetet folytatja. Ig Albertől az alsó-ausztriai festészet és szobrászat történetének újabb részletét foglalja magában. b. Kas Ivor fordításában. Ezt követi a közigazgatási élet leírása; ezt báró Babó Ágost Vilmos, Grünburg Rudolf, Gutenberg Adolf, Hecke V. és Sax Manó közreműködésével Neumann-Spallart állította össze. Tizenkét illusztráció járul e közleményekhez. A füzet ára 30 krajczár, s megrendelhető a Révai-testvérek bizományaiban.

Magyar-német vasuti szakszótár, szerkeszti Görgey István, az osztrák-magyar államvasut-társaság pályafenntartási hivatalnok. Két új füzet (12—13-dik) jelent meg a vállalatból a „marhaegészségi bizonylat” szótól kezdve a „pályabevágás” szögig terjedő tartalommal. Egy füzet ára 32 kr s kapható Aigner Lajos könyvkereskedése utján.

Törvénykiadások. Ráth Mórnl a következő törvények jelentek meg: Az 1887-ik évi országgyűlési törvényekről dr. Imling Konrád budapesti kir. táblai bíró és Frits Péter s többek közreműködésével szerkesztve. Ára 1 frt 60 kr. A **dohányjövődéki új törvény** (ára 40 kr.), a **bor, hisz, cukor és sörforgalmazás** megadóztatásáról szóló új törvény (ára 40 kr.), a **bélyeg és illetékekre** vonatkozó új törvények, ára 90 kr.

Édes álmok czím alatt jelentek meg egy korán elhunyt fiatal színésznőnek, Lukács Piroskának hátrahagyott irodalmi kísérletei, melyeket kegyelettel kéz gyűjtött össze. Négy kis elbeszélés és rajz foglalja el a könyvecské 84 lapját, aztán Lukács Piroska életrajza következik. Megható életrajz. A fiatal lány családja ellenzése dacára színpadra lép, még első kísérletei teszi, s a közönség biztatón fogadja. Aztán szíve keserűséggel telik el, a családás fájdalomt érzi a mult év nyarán fölkeresi családját Nagy-Maroson, és saját kezével tépi szét életét. Még nem volt 20 éves a szerencsétlen fiatal hölgy, kinek költői érzeke, színpadi tehetsége még fejlődőben áll. A füzet a kegyeletnek van szánva, Aigner Lajosnál jelent meg s ára 60 kr.

Felhők és csillagok című újabb költeményekre adott ki előfizetési felhívást Perényi Kálmán. Esztorgomban. Előfizetési ár 2 forint, diszkötésben 3 forint.

Az **Eredeti Magyar Daltár** második évfolyamának 2-ik füzeté, Hoós János zenetárs szerkesztésében csinos kiállításban s jól megvilágított tartalommal jelent meg Déván. Szövegű Attila, Belezny Antal, ifj. Donáth Lajos, Gaál Ferenc, Dankó Pista, dr. Angyal Armand és Hoós János írták a füzetbe. Előfizetheti egy évfolyamra 4 ftjával, félvére 2 ft-tal, Déván.

Nemzeti színház. A teli színházi idényben e hó 18-ikán az ötödik eredeti újdonság került színpadra, fordított műveket még eddig nem is adtak, a mi a jobb jelenségek közé tartozik. Egyik sem volt selejtés mű, elég tisztességgel megállított helyüket. A legújabb színmű **Beniczky-Bajza** Lenkétől van, „Edith” a czíme, s a szépirodalomban oly termékeny, és kivált a női közönségtől oly szívesen olvasott írónőnek második nagyobb színpadi műve és jelentékeny haladás a színpadi hatás felismerésében, a jelenetezés füzésében, elevenségében. „Rhea grófno”-hoz mérve. Az első felvonásban találni meg a legtöbb drámai anyagot és a theatrális színeket. A szerző többször zajosan tapsolta a közönség, de nem jelent meg.

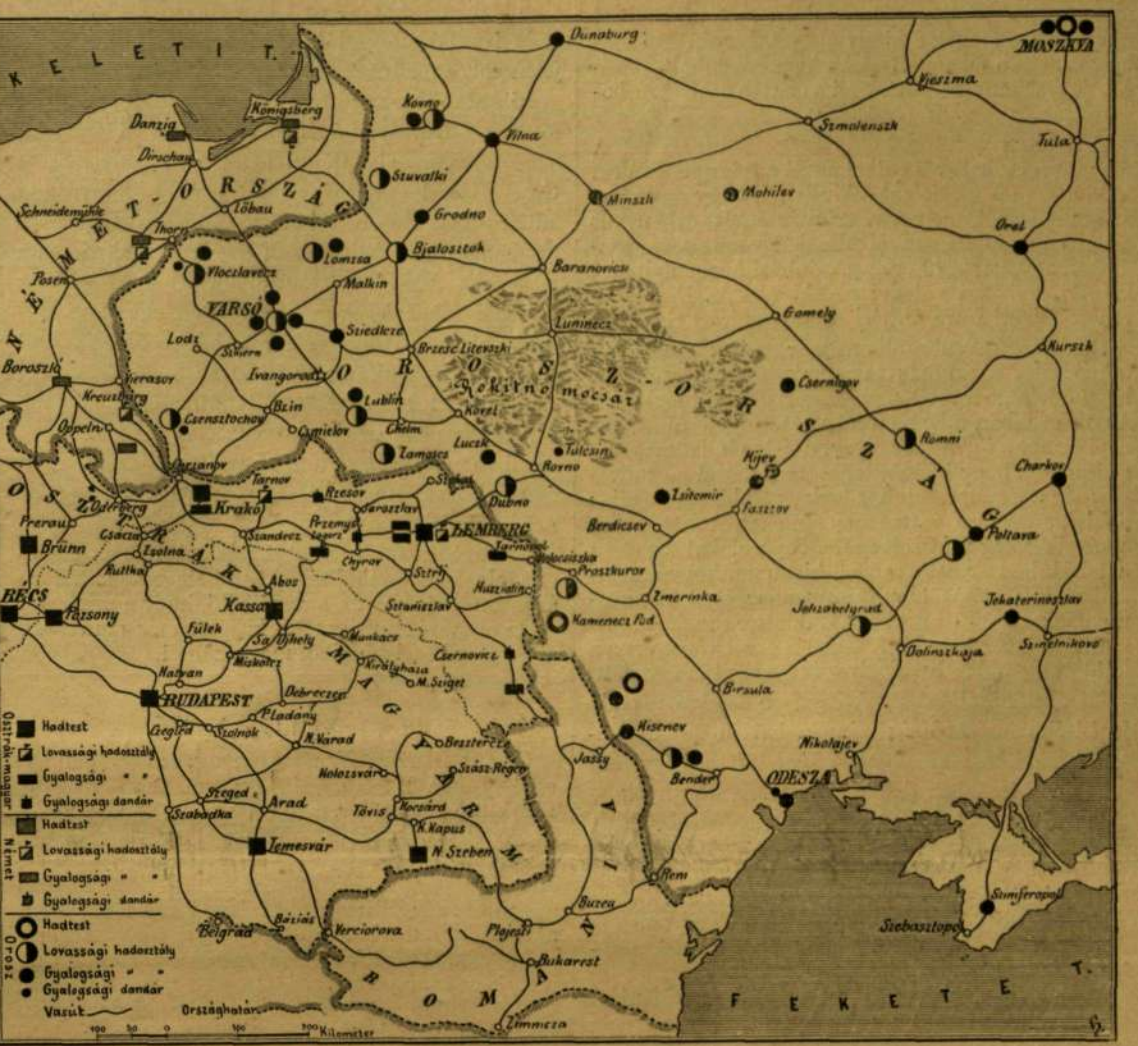
„Edith” meséje sok romantikus elemről szövedék; mindenesetre sok ennyi egy drámban, mely egyszerű, könnyen látható, de tömött tárgyát kíván. Főalakja egy fiatal nő, Edith, a kit egy bűnös érzéstítka kínoz, oka lesz ezáltal a bonyodalomnak és mikor mindent bevall férjének, akkor már nincs számára más szabadulás, csak a halál. A színmű azzal kezdődik, hogy Cségyényi Gaston grófnak pár-

baja van, s e miatt nagy nyugtalanság uralkodik a grófi palotában. A grófnak azonban a párbajban nem történt semmi baja. Hanem a párbajnak mégis végzetes következményei vannak. Az éjjel meggyilkoltak egy embert, s a nyomokat a véletlenül a gróf felé vezeti. Neveli a gyant, hogy a gróf bankjegyei is véresek, a mi onnan ered, mert megsebesült ellenfelének letörtülte sebét zsebkendőjével, s bevérte a bankjegyeket is. A gróf bebizonyíthatná ártatlanságát, ha kimutatná, hogy a gyilkosság idejében hol volt. De ezt nem teszi, és erre nagy oka van, mert kompromittálna a család ügyvédjének, Probuznak feleségét, Edithet, a kit a gróf még leány korában szeretett. Megjelenik a palotában Edith is, befátyolozva, hogy a párbaj eredményéről tudakozódják; ott van férje is, Probuz ügyvéd, a ki azonban nem ismer rá, de kitalálja, hogy a gróf vonakodása mögött asszony rejlik. A fő feladat most, kikutatni, hogy ki az az asszony, a ki miatt Gaszton gróf nem akarja megmondani, hol volt a gyilkosság idejében. A grótot szereti Ella grófnő is, a ki sejtani kezdi, hogy Edith tudni fölvilágosítást adni. A férj. Probuz szintén gyanakodni kezd, mert Gasztonnál oly kendőt talál, mely Edithé. Probuz azonban mégis kimentti a grótot a bíróság kezéből, hogy majd boszút álljon rajta. Ella grófnő félti Gasztont a boszútól s azt mondja, hogy a gróf ő nála volt a gyilkosság idejében. Edith látva a fiatal grófnő önfeláldozását, fölébred benne a féltékenység, s bevallja férjének, hogy szerette a grótot, akkor éjjel a gróf azért kereste föl, hogy végképp mondjának le egymásról. A férj azt kívánja a grófnőt, hogy most már teljesítse kötelességét, vegye föl Edithet. A gróf szíve azonban már Ella felé hajlik. hidegen mondja, hogy megteszi kötelességét, Edith fölisméri ebben, hogy nem bírja többé Gaszton szívét és öngyilkos lesz. A szereplők közül P. Márkus Emilia asszony (Edith) erővel és hatással játszotta szerepét. G. Csillag Teréz, Felekine, Mihályfi (Gaszton) Nagy Imre (Probuz) s általában az összes szereplők sokat tettek a darab érdekében. Az előadáson jelen volt József főherczeg két fia, József és László főherczeg, Holdházy apát kíséretében.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A **magyar tud. akadémia** e hó 20-iki ülésének különös érdekelt adott, hogy tárgyat József főherczegnek a cigány nyelvről írt munkája képezte, s hogy az ülésen megjelent a főherczeg két fia is, József és László főherczeg, nevelőjük Holdházy apát és br. Nyáry udvarmester kíséretében. A fiatal főherczegeket Gyulay Pál osztálytitkár fogadta, aki aztán az egyik első padsonban foglaltak helyet Haynald bíbornok és Holdházy apát közt, s figyelemmel hallgatták a felolvasást, mely atyjok műveléi foglalkozott.

Az első osztály előszelt **Hunfalvy** Pál előleket alatt. Felolvasást Ponori **Thewrewk** Emil tartott, mely egyszersmind székgfölgölő is volt, mint rendes tagnak. József főherczeg cigány nyelvtant ismertette, mely az akadémia kiadásában fog megjelenni, s mely körül a kiadás teendőit Thewrewk végzi, ki egyszersmind terjedelmes függelékkel is írt József főherczeg művéhez. Az ismertetés fő részét ez a függelék tette. 1886 május 5-én József főherczeg azzal a kéréssel küldte meg saját nyelvtanát az akadémiának, hogy vizsgálja meg s ha éltrevalónak találja, szolgíttassa neki vissza, hogy a nyilvánosság elé bocsássa. Az akadémia áttette az ügyet az első osztályhoz, mely Budenz Józsefet és Ponori Thewrewk Emil tagokat bízta meg a bírálattal. A két bíráló nov. 27-én olvasottat föl, s kiemelte, hogy a nyelvtan nem egyszerű tankönyv, hanem tudónak szóló mű, mely összehasonlítólag ismerteti a cigány tájszólokat s egybevettí Indánakregi s máj ura nyelveivel. A mi módszerét illeti, nem etymologizál, hanem lajstromoz: a tüneményeket mutatja a jövődő nyelvésznek, a ki majd a cigány nyelvet rendszeres etymologiai vizsgálat alá fogja. Az itt gyűjtött nyelvyagot nem a már meglévő irodalom szolgáltatta egyedül, hanem szolgáltatta a főherczeg saját tapasztalata is, a ki már 36 éve foglalkozik ezzel a nyelvtudományra föfontosságu nyelvtannal. A bírálók a magyar irodalom nyereségének ismerték föl a művet. Öhajították volna azonban, hogy könyvészeti töldalékkaj is le legyen látva, hogy megmondaná, hol van szó a cigányok eredetéről, vándorlásukról, hol melyik dialektusok vannak közele, hol vannak cigány szövegek, szótárak, összehasonlító fejtegetések és végre különösen mit mutathat föl Magyarország a cigányirodalom terén. A másik óhajítás volt, hogy a munka az akadémia kiadásában jelenjék meg. A bíráló teljes szövege közöltetett József főherczeggel, ki levélben mondott köszönetet, egyes észrevételekre tüzetesen válaszolt. A könyvészeti töldaléka nézve kijelentette, hogy az kitánó dolgot volna, de a kellő kutforások nincsenek meg neki, azért azt más szakavatott tollra kell bízni; abba pedig, hogy művét az akadémia adja ki, a következő nyilatkozattal egyezett bele: „olyan honvédé ember, mint én vagyok, nem is ért a könyvkiadás dásához és örvend, ha a tudósok helyreigazítják téves nézeteit. Az akadémia Ponori Thewrewk Emil bízta meg a munka körül összes teendőkkel. A mi a füg-

AZ OSZTRÁK-MAGYAR, NÉMET ÉS OROSZ HADERŐ A HATÁRSZÉLEKEN. Homoltha József rajza.

geléket illeti, szintén Thewrewk feladata lett s a nyomról-nyomra haladó kutatás annyit új dolgot hozott felszínre, a család kérdései sokoldalúnak és rendkívül érdekesnek bizonyult, hogy ennek következtében a cigány könyvészetből némileg cigány enciklopédia lett. A felolvasó ezután egyes részleteit is felsorolta a munkának. József főherczeg a cigány nyelv legalaposabb ismerői közé tartozik. Tájékozva van a nyelv minden álmálatáról. Még a cigányok is, ha valamely szokatlan szót nem értenek, azt szokták mondani, „azt csak a főherczeg mondhatja meg.” A munka nyelvtani része gazdag s a nyelvészetnek fölötté bő anyaga szolgálhat. Czíme: „Romano Csibakero Sziklariben.” Az első lapon ott van a cigány czimer is, egy sün dísző, szájjában három levélű tölgy-ággal. A Thewrewk által a könyvhez adott függelék egybefoglalja mindazt, a mit a cigányok történetéről, életéről tudni érdekes. Közül cigány népköltési darabokat, meséket, népdalokat, stb. Thewrewk végül az akadémia halált fejtekte ki a fejedelmi szerzőt iránt, ki a nyelvészet terén ily fontos és kevesek által ismert nyelv tudományos megismertetésével gyarapította nyelvtudományi irodalmunkat. **Hunfalvy** Pál elnök pedig az akadémia első osztályának köszönetét esatolta mindezekhez, a mért a főherczeg megengedte, hogy művét az akadémia adhassa ki. Zajos éljénzés kísérte e szavakat. A fiatal főherczegek eltávoztak s az ülésnemen kívül Stoczek József, az akadémia másodehölme mondott köszönetet a főherczegnek az akadémia meglátogatásáért.

A **földrajzi társaság** legutóbbi választmányi ülésén több érdekes ügy került tárgyalás alá, többi közt a társaság körében felmerült nagyrédekű terv megvitátása. A társaság néhány tekintélyes tagja ugyanis **Oroszországba, az Ural vidékére,** a régi magyar lakóhelyére expedíció kiküldését tervezte. Az eszmét a társaság tagjai lelkesedéssel fogadták s a közlelbbi részletek megállapítására Hunfalvy Pál elnöklettel bizottságot küldtek ki. E bizottság tagjai: Vámbéry Armin, Décsi Mór, György Aladár és Terék Anél dr. Második tárgyat az **Utazások könyvtára**-nak ügye volt. Ez a vállalat ugyanis, mely már öt kitünő földrajzi munkát adott a magyar olvasó közönség kezébe, egy idő óta szünetel. A választmány elhatározta, hogy a könyvek kiadását folytatni fogja, s a kiadással való egyezkedés és a kiadandó művek megállapítása végett, ugyancsak bizottságot küldött ki.

MI UJSÁG?

A **király az erdészeti pavillonban.** Az országos erdészeti egyesületet az udvar itt tartózkodása alatt másodsor érte a szerencse, hogy fejedelmi vendéget üdvözölhetett alkotmány-utcai palotájában. Febr. 14-ikén Rudolf trónörökös, e hó 21-ikén pedig a király tisztelte meg látogatásával az egyesület házát.

A király érkezése déli 1 órára volt jelezve, de a palota előtt már déiben nagyüzimű közönség gyűlt össze. A királyt gróf Tisza Lajos elnök, Bedő Albert orsz. főherczeg és az egyesület tisztviselői fogadták, s gróf Tisza üdvözölte, kinek vezetésével mellett nézte végig a felolvasó egyesület helyiségeit és a gyűjteményeket. Először az elnöki terembe vezették a felolvasó, ki itt Magyarország erdészeti részletes térképét s azt a pompás szakkönyvtárt nézte meg, mely magában foglalja a magyar erdészetről itthon s a külföldön megjelent összes szakműveket. Innen a kis közgyűlési terembe mentek, hol Tisza Lajos sorra bemutatta az igazgató-választmány tagjait. A király minden jelenvalót váltott egy pár szíves szót. E teremben ezután megismerlta a fáleme-gyűjteményt s érdeklődött a hatalmas vadkan koponyáit, melynek agyari anormisan az orrsontba gyűrűalakulag visszafölödtek s azt az óskori sarvasagancsot, melyet a Szávából halásztak ki. A nagy közgyűlési teremben rögtön szemébe tánt a királynak az öt vadászruhában föltüntetett kép, melyet Stettka Gyula festett, s melyre azt jegyezte meg: „Ez igen sikerült kép!” Tisza Lajos rögtön megkérte a királyt, hogy engedje meg e kép sokszorosítását, mihez a király készséggel adta beleegyezését. Rendkívül tetszett a felolvasóknak a gróf Forgách Károly által alapított agancs-gyűjtemény, melynek egyes feltünőbb példányai után behatáson tudakozódott. A szekrényekben elhelyezett rügy-, mag- és széngyűjteményt szintén bemutatták. A magyar fanemek összeállításánál különösen egy 500 éves tiszta vonata magára a királyt figyelmelt, ki apróra megnézte az erdészeti leg fontos s kártékony lepkek és rovarok gyűjteményét. Majd az olvasó-szobában az erdei tájképeket, a szakfolyóiratokat s a könyvtárt nézte végig s az irodai helyiségekből újra az elnöki terembe ment, hol az egyesületi vendégkönyv első lapjára minden dátum nélkül egyszerűen ezt írta be: „Ferenc József”. A látogatás ezzel véget ért. A szemle során, mely egy fél órát vett igénybe, a király gyakran fejezte ki elismerését. „A gyűjtemények igen szépek, változatosak és tanulmányosok.” — mondta több ízben s a palotára megjegyezte: „Ez igen szép épület.” Katonás bucsu után a lépcsőn lehaladt s köszönetet mondva a kalanzóló uraknak, kíséretével kocsiábaült, hogy a budai várba hajtsanak. — Ekkor történt, hogy egy **sváb paraszt**, kezében folymódványt ráva, a kocsi elé ugrott, s csak a kocsi ügyességének lehet tulajdonítani, hogy a lovak el nem gázolták. Egy rendőr félrevonta az utból a svábot, a király azonban a kocsi alakját leeresztve, nyájosan magához intette. Könyves szemekkel és remegve nyujtotta át az iratot, melyet a király sajtókezileg átvett, miközben így szólt a kétségbeesett emberhez: „Menjen, nem lesz semmi baja.” A király a közönség lelkes éljénzése közt hajtatott tovább. A kérvényező sváb parasztor rögtön kérdőre vonták s az elmondta, hogy először a király kocsiába akarta dobni a folymódvást, de látva, hogy a kocsi zárt, jobbnak gondolta megállítani azt. „Jól tudom —

mondta sirásközben — hogy ilyen szegény embert úgy sem éreszenek a király elé. A kérvényező embert ezután a főkapitányságra kísérték, kihallgatásról jegyzőkönyvet vettek fel s aztán szabadon bocsátották.

A nemzeti színház küldöttsége a királynál. A febr. 20-iki kihallgatás alkalmával a nemzeti színház küldöttsége is megjelent a királynál, hogy átnyújtsa az arany érmét, melyet a színház múlt évben ült félszázados jubileuma alkalmából veretett. A küldöttséget Beniczky Ferencz, színházi kormánybiztos vezette, s tagjai voltak: Feleki Miklós, Nádai Ferencz, Szigeti Imre, Ujházi Ede és Vizvári Gyula.

Beniczky Ferencz államtitkár meleg szavakban tolmácsolta a színház tagjainak halás köszönetét, hogy ő felsége a jubileumi díszelőadásra megjelent. Akkor azonban még nem lehetett átnyujtani az ünnepi érmét s így a személyzet a jelen alkalmat ragadta meg, hogy hódolatleljes tisztelettel a művészet és a nemzeti színház legkegyesebb pártfogója: ő felsége kezéhez juttassa az emléket. A király erre a következőleg válaszolt: «Kedves emléktől fogodom a felajánlott érmét s szívvel kívánom, hogy a nemzeti műintézet továbbra is szépen virágozzék és gyarapodjék.» A király ezután a küldöttség tagjait megköszöntéssel tántette ki. A fogadás ezzel véget ért s a küldöttség a király szíves bocsajta után távozott.

Királyi kihallgatás. A király ő felsége további legfelsőbb intézkedésig minden hétfőn és csütörtökön Budapesten kihallgatást fog adni. Előjegyzések a kabineti irodában (budai kir. várak) történnek.

Az e hó 23-iki kihallgatáson fogadta ő felsége azokat a magyar tudósokat, kik a tudományos és művészeti munkásság kitüntetésére alapított «artibus et litteris» érdemeiket megkapta: *Fraknoi Vilmos, Keleti Károlyt, Salamon Ferencz* és *Beniczky Gyula* festőművészt. *Fraknoi* közölte meg a többiek nevében is a kitüntetés, kiemelve azt is, hogy az új érdemjel alapításában ő felségének azon fenkölt szellemű szándéka nyer kifejezést, hogy «a trón magaslatáról is hirdesse és emelje azon eszmények kultuszát, melyeknek szolgálatában állanak az irodalom és művészet igénytelen munkásai.» Ő felsége a megjelentek előtt megelégedéssel beszélt a magyar irodalom és tudomány terén mutatkozó élénk tevékenységről. *Beniczky* festőműveiről szölt. — Az udvar valószerűleg hervát maradt Budapesten.

* **Rudolf trónörökös irodalmi lakomájáról Vágó Pál** jeles művészeink tollrajza után mai számunk első lapján bemutatott képünköz ugyancsak Vágó egy melléképet is készített lapunk számára, mely kép a társalgó teremben lefolyt azt a jelenetet mutatja, a hol *Jókai Mór* a trónörökösnek a meghívott írókat és művészeket bemutatja. Képünkön a trónörökös éppen Festzy Árpád festőművésztünkkel beszél. A trónörököstől balra áll *Jókai*, mellette kissé hátrább a pápaszemés *Weilen* lovag, e mellett a magas termetű és simára borotvált diplomata-arczával feltűnő *Wekerle* pénzügyminiszeri államtitkár, előtte *Bereczky* közoktatásügyi államtitkár, ennek háta mögött a szemüveg *Keleti* Gusztáv festő, szétlál *Hegedűs* Sándor orsz. képviselő. A trónörököstől jobbra *Sealay* Imre közoktatásügyi miniszeriumi tanácsos, mellette *Harkányi* Frigyes, e mellett *Tórs* Kálmán, előtte, mellén a «Pro litteris et artibus» rendjével *Beniczky* Gyula, hátrább *Tórs* K. mellett *Mikszáth* Kálmán, az előtt *Péchy* Imre a magyar kir. állományda igazgatója, mellett *Lukács* Béla közlekedésügyi államtitkár, oldán *Lukács* Sándor ref. lelkészrel látható, mögöttük *Pauler* Gyula, az orsz. levéltár igazgatójának csak a fölfelé álló haja látszik. A jobb oldalt kinagasló alak *Hunfalvy* János mutatja. A jobbról legelső feje *Salamo* Ferencz történetírónké, ki előtt történetíró társa, *Seidgyl* Sándor, az egyetemi könyvtár igazgatója áll. Ez előtt, de csak a feje hátulját látatva, *Nagy* Miklós, mellette *Roskovics* Ignác festőművész, végül a sort berekesztve, kalappal a kezében maga a kép rajzolója áll.

Mária Valéria főhercegnő e hó 21-ikén megjelent az operaszínházban, hol a «Hunyadi László» operában Wiltné asszony énekelt rövidre terjedt vendégszerelésében az utolsó estén, mint Szilágyi Erzsébet, hatalmas hanggal, és énekművészetének teljességében. A főhercegnővel az udvari páholyban megjelent Klotild főhercegnő, leányaival, Mária Dorottya és Margit főhercegnőkkel s fiaival, József és László főhercekkel. A főhercegnő a népszínházban is tett látogatást, hol a «Falu rossza» előadását nézte végig, József főherceg leányaival.

József főherceg jelenleg Fiumében időz. A főherceg e hó 20-ikán jelen volt a fiumei tanári kör által rendezett nyilvános felolvasás. A főgymnáziumban gr. Zichy Ágost kormányzó és dr. Erdődi Béla igazgató fogadták. A főherceg egész végig jelen volt a felolvasásokon.

József főherceg fia a Ludoviczeumban. József főherceg fia, az ifjú László és Józsi főhercek e hó 23-ikén délelőtt nevelőjük, Holdházy apát és Graef Ede lovag, lovassági tábornok, honvédségi adlátnus kíséretében látogatást tettek a Ludovikakadémiában. Szvetics József ezredes, a Ludoviczeum igazgatója fogadta s kalauzolta őket az intézetben. A fiatal főhercek megnézték az előadási, testgyakorló és vívő-termeket, a lakószobákat s két óra hosszat voltak az intézetben.

A német trónörökös állapotáról ismét jobb hírek érkeznek, mint a közelebbi napokban. Arról azonban nem szólnak a hírek, vajjon a javulás a felgyógyulásra is vonatkozik-e, vagy pedig a betegségnek csak ideiglenes enyhülése.

Trefort közoktatásügyi miniszter és az akadémia elnöke az utóbbi napokban betegeskedett. Baja azonban már javult, s remélhető, hogy a miniszter — ki oly tevékenységet fejt ki — rendes munkásságát már közelebb újból megkezdheti.

HALÁLOZÁSOK.

CSÁTHI GABRIEL FERENCZ, nyug. ömgy. elhunyt e hó 11-ikén Kassán. 1819-ben született Gíbártón. Ifjú korában a m. kir. nemcs testőrség sorába lépett, hol bizalmas barátja lett Klapka Györgynek, Górgéi Arthurnak, Máriássynak, stb. A testőrségnél Bécsben «Remény» című lapot szerkesztett, a melyben sok ifjú testőr írt hazafias szellemben. E lap, bár kis körben, hathatós előmozdítója volt az ifjak magyarsodásának. Ő fordította szerb nyelvre a «Szózat»-ot, mely a hatvanas években jelent meg a «Vasárnapi Ujság» külön, a Szózat-fordításokra kiadott díszfüzetében. 1848-ban, mint kapitány Olaszországba ment és résztvett a novarrai csatában is. Az ötvenes években, hazafias érzelmei folytán, mint ömgy nyugalmobba vonult és Kassára tette át lakását, hol a legáltalánosabb tiszteletnek örvendett. Temetése e hó 13-án nagy katonai pompával ment végbe. Két tábornok, a fő- és alispán, számos notabilitás és óriási közönség jelent meg rajta. A sírnál 500 katonára léte sort.

Elhunytak még a közelebbi napok alatt: **Poroszkay PETER**, kanonok és dornai prépost, a váci egyházmegye legidősebb papja, élete 86-ik, papsága 63-ik évében, Vácson. — **SEMSEY EMÁNUEL**, nyug. közös. hadsergebéli ezredes, 87 éves, Soóvárt. — **Bajcsi VITÁN LÁSZLÓ**, birtokos, ügyvéd, városi és megyei bizottsági tag, 48—49-beli honvéd-tiszt és dévni tépparancsnok, élete 69-ik évében, Déván. — **SLOSZARIK JÁNOS**, a szabadkai főgymnázium rendes tanára e hó 17-én, életének 39-ik évében. — **Dr. ENGELHARD FERENCZ**, közösi orvos, Hegyeshalmon, élete 33-ik évében. — **BETHLENDI ENDRE**, főiskolai tanár, az ifjabb tanári nemzedék egyik jeles képzeletű tagja, Debreczenben. — **OSZA GYÖRGY**, a kiskunfélegyházi állami tantóképző intézet és a városi gymnasium tornatanára, életének 37-ik évében. — **BÁRÓ WIMMERSBERG GUSZTÁV**, 56 éves, Dörben. — **DEDINSZKY FERENCZ**, cs. és kir. nyugalmazott műszaki tőrszbeli ömgy, Budapesten, 74 éves; ugyanitt: **FOGARASSY KÁROLY**, nyug. honvéd-főhadnagy, hosszas betegeskedés után, a vöröskereszt-egyesület Erzsébet-kórházában; **BRÄUNCKER ENDRÁK** báró, közmunka- és közlekedésügyi fogalmazó; **KUNTONÁD ENGELBERT**, m. kir. állományosi hivatalnok, 26 éves; **DEHER ISTVÁN**, nemzeti muzeumii tisztviselő, élete 64-ik évében. — **BÉZ FERENCZ**, a temesvári első takarékpénztár főkönyvelője, néhai Szende Béla honvedelmi miniszter sógora. — **MARÓ LAJOS**, kassai telintélyes polgár és előkelő kereskedő; ugyan-csak Kassán **KOLLMANN VILMOS**, kereskedő, 76 éves. — **KISS VILMOS**, tanító, 34 éves, Duna-Pentelén. — **KOMLOSSY GYÖRGY**, 67 éves, Aradon. — **ÁTÁNTY LAJOS**, joghallgató, 21 éves, Homorogdon. — **ZSILLA VILMOS**, városi mérnök, Szegeden. — **KÁCZINSZKY EDE**, bártfai apát-plébános, sárosi főesperes, volt országgyűlési képviselő, 68 éves, Bártfán. — **UFALUSY MIHÁLY**, Zemplénmegye homonnai járásának főszolgabírája, ki önkézzel vetett véget életének, közel 70 éves korában. — **HURÁN JÓZSEF**, a híres pánszláv agitátor, az 1848—49-iki felvidéki események egyik szomorú emlékező hősé, hlubokai evang. lelkes, 71 éves, Hlubokán.

Lajos badeni herceg, Vilmos császár unokája, a badeni nagyherceg második lánya fia, meghalt e hó 23-ikén Freiburgban, 23 éves korában. Édes anyja, Luja nagyhercegnő, a beteg német trónörökös nővére.

Özv. MUZSLAY BERTALÁN, szül. Gerhauer Hermina, jótékony úrnő, 68 éves, Vácson, s vagyona egy részét jótékony célokra hagyta. — **Özv. SZALAY JÓZSEFNÉ**, szül. Turesányi Juliána, 59 éves, Szabadkán. — **Özv. OLÁH SÁMUEL**, szül. Góthy Julia, 67 éves, Enyiczkén. — **NAGY IMRÉNÉ**, szül. Bán Etelka, ref. lelkész neje, 26 éves, Tiszvársáron. — **BÉDE GRÖRGYNÉ**, városi tanácsnok özvegye, Miskolcon. —

FISCHER ISTVÁNNÉ, szül. Karczag Jozefina, 51 éves, Nikólán. — **TECSI TILDA**, Téci József, hőnéző-vásárhelyi ügyvéd 17 éves leánya.

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

H. J. Ezek a mesterkelt alakok, rondeau, triolett, ritornell, még maga a szonett is, kimentek már a divatból. Az ízés a természetet, az igazat, az egyszerűt keresi. Különbön az őn kis költeménye elég könnyen mozog a forma nyíltágában; csak hogy a benne keresztlívi gondolat — nem igaz. Olvassa el, a mit Molire ezelőtt kétszáz esztendővel mondott az ilyenféle költszetről a Misanthrope-ban!

Egyedül Dalok I—IV. Ezek közt sem találtunk közölhetőt.

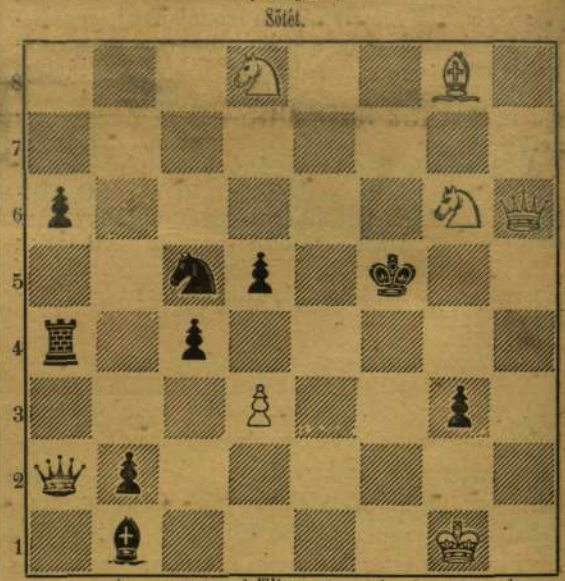
A Waltherius-ból. Scheffel (az Eckebardtban) nem fordította, hanem átdolgozta a Walther-éneket. Így is érdekes; és ha egészen megjelenik, örömmel fogjuk üdvözölni. De ily terjedelme mutatvány közlésére nem vállalkozhatunk.

Blanka emléke. Ajánlás. Mindkettőben szép, jó a gondolat, de a kivétel kevésbé szerencés. Némi homály lebeg, kivált az utóbbin, mely miatt alig ért egy olvasásra. A kifejezések, a szórend, sok helyt mintha a szerző nem tudna jól magyarul.

SAKKJÁTÉK.

1480. számú feladvány. Klein J.-tól.

(A «British Chess Magazine» feladvány-tornájában II-dik díjat nyert.)

Világos indít és a harmadik lépésre matot mond.

Az 1474. sz. feladvány megfejtése.

Hülse B.-tól.

Megfejtés.

Világos.	Sötét.
1. Ba6—d6	c4—e3
2. Kd1—e2	d2—d1+
3. Bd6—d1	Fe1—d2
4. Ha3—e2 mat.	

Helyesen fejtették meg: Budapesten: K. J. és P. H. — Andorfi S. — Kovács J. — Az Erkel-szakkörösök nevében: Exner Kornél. — Szempcz: Pinter János. — Alesich: Mészoly Győző. — A pesti sakk-kör.

HETI NAPTAR. Február—márczius hó.

Nap	Katholikus és protestáns	Görög-Orosz	Iszraelita
26 V. 6 B. Reminisc.	6 Valburga	14B Tried. k.	14 Purim
27 H. Sándor pk.	Jónás	15 Onozim	15 Sch.-P.
28 K. Leander	Akos	16 Tamil vt.	16
29 S. Román apát	Juztasz	17 Tódor Tyr.	17
30 G. Albin pk. iv.	Albin	18 Léo pápa	18 Jónás
31 P. Jéz gyolcs. eml.	Szimpl.	19 Arkip	19
3 S. Kunigunda sz.	Ginda	20 Léo pk.	20 S. (P.)

Heldváltásai @ Utolsó negyed 5-én 4 ó 42 pk. regg.

Feloldó szerkesztő: **Nagy Miklós.**
(L. egyetem-tér 6. szám.)

Henneberg G. Zürichben, selyemgyári rakitára (cs. és kir. udv. szállító). Magánzóknak előnyös beszerzési forrás bármely nemű fekete, fehér és színes selyem kelmékre. Minták póstaforrdultával Kettős levéljű. @ Átlagos rakitár körülből 8000 darab

Miként övhatjuk meg magunkat a családostól az általánosan kedvelt Brandt Richard-féle svájci pilulák vételénél? A midőn mindenekelőtt a «Rich.» névre szultfektetünk. Továbbá a svájci pilulák minden barátja tudja, hogy minden doboz használati utasítással van körülöngyölve, és ez utóbbi könnyű gummi-szalagocska által tartatik össze; a vételnél tehát e használati utasítást le kell venni, hogy azonnal meggyőződünk a gömbölyű **vörös raggyen feketel** betűkkel körformában ki van-e téve «Apotheker Rich. Brandt's Schweizer-Pillen.» A vörös alap közepén **fehér** keresztnék kell lenni s rajta **Rehd. Brandt** névnapása. A ki egész biztos akar lenni, vágja ki magának az újságból e sorokat a hasonlitsa össze a vételnél! Ára 70 kr. a gyógyszerárakban.

Egy hatszor hasabzott petit sor, vagy annak helye egyszeri igtatásnál 15 kr.; többszöri igtatásnál 10 kr. Bélyegdj külön minden igtatás után 30 kr

Franciaország és a Külföld Minden illatszerezés e nél és Fordrásánál
La VELOUTINE
Különleges Rizpor BISMUTTAL VEGYITVE
CH. FAY, ILLATSZERÉSZ,
PARIS — 9. rue de la Paix, 9 — PARIS.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható — az osztrák tartományok számára Szelinski György es. kir. egyetemi könyvárusnál Bécsben, I. Stephansplatz Nr. 6.

RÉGI MAGYAR HÁZASSÁGI JOG.

BÁRÓ ROSZNER ERVIN.

Ára füzve 6 frt.

NÉHÁNY SZÓ „RÉGI MAGYAR HÁZASSÁGI JOG”

CZIMÜ MUNKÁM VEDELMEÜL.

BÁRÓ ROSZNER ERVIN.

Ára füzve 30 kr.

Valamennyi külföldi szerektől előnybe helyezendők, a magyar közönségnél különben már a legjobb hírnevnek és fokozatos elterjedésnek örvendő a külföldi labdacgyárosok óriási reklámja dacára örvendő, százezer esetben tíz éven át legjobban megkísérlet és több éveken át a bel- és külföldön nyert tapasztalatok nyomán, csakis növénykivonatokból összeállított

Kárpáti egészségi labdacok

melyek biztosan, minden káros következmények nélkül, nem erőszkolva, hanem minden fájdalom nélkül hatnak: eldugulás, nyákcsodás, étvágyhiány, gyomorháj, felfúvadások, szűdülés, fejfájás, váltóház, aranyér, bőrkiütéseket, sárgaság ellen. Pótolja a keserűvizeket, melyek bizonyos ürítést eszközölnék.

Friedrich János gyógyszerész Malaczkán.
Egy skatulya ára 21 kr.; egy tekercs 6 skatulyával 1 frt. 5 kr.
Csak akkor valódi, ha minden használati utasítás a fenti védjeggyel van ellátva.
Itakárak: Budapesten: Pataky Károly gyógyszerésznél az új épülettel szemben; Pozsonyban: Erdy István gyógyszerésznél; Debreczenben: Mihályvit István gyógyszerész; Kecskeméten: Molnár Ján. gyógyszerész; Szegeden: Kovács Albert gyógyszerész; Temesvárott: Terezy István gyógyszerész.

BRAUSWETTER JÁNOS SZEGEDEN
cs. kir. és m. kir. szab. chronometer és műórás, föltalálója az első egyedüli kulcs nélkül fölhuziató remontoir inga-órának stb. stb.
London 1871. Kecskemét 1872. Bécs 1873. Ujvidék 1875. Szeged 1876. Paris 1877. Szekesfehérvár 1879. Budapest 1885.
Kitüntetve: London 1871. Kecskemét 1872. Bécs 1873. Ujvidék 1875. Szeged 1876. Paris 1877. Szekesfehérvár 1879. Budapest 1885.
Külsővelbeli megkeresésekre pontosan válaszolhatik. Képes arjegyék bérmentve. Iavítások pont. eszközöltetik.

HIRDETÉSEK.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható — az osztrák tartományok számára Szelinski György es. kir. egyetemi könyvárusnál Bécsben, I. Stephansplatz Nr. 6.

1848 és 1849-ből.

ÉLMÉNYEK ÉS BENYOMÁSOK.

OKIRATOK ÉS EZEK MAGYARÁZATA.

TANULMÁNYOK ÉS TÖRTÉNELMI KRITIKA.

Id. GÖRGEY ISTVÁN.

Első kötet ára füzve 2 frt 40 kr. — Második kötet ára füzve 4 frt. Harmadik (befejező) kötet ára füzve 4frt.

Jó tanács aranyat ér! E szavak igazságát kivált betegség alkalmával érti meg az ember, s ép azért Richter kiadó-intézeata a **legszivélyesebb** közönség-iratokban részvételt «Der Krankenfreund» (A beteg barátja) című kis illusztrált munka megküldéséért. Abban nagy mennyiségű **legjobb és legelismertebb háziszor** van kimerítőleg leírva, és egyuttal **szerezésesen meggyógyultak** mellésatolt tudósításival **bebizonyították** hogy igen gyakran **egyszerű háziszerek elégségesek**, hogy egy látszólag **gyógyíthatlan betegség** rövid idő alatt meggyógyuljon. Ha a betegnek az igazi szer rendelkezésére áll, akkor még **nehéz betegség** is gyógyulás remélhető; minéltozva egy beteg se mulassza el levelező-lapon az említett könyv megküldéséért Richter kiadó-intézetéhez. Lépésébe fordulni. Ezen olvasásra érdemes könyv utasítása szerint könnyebben fogja a helyes választást megenni. — Megjegyzendő az is, hogy a könyv megküldésével a megrendelőre **semmiféle költség** nem haramlik.

Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad BECSBEN: Dukos M. Riemergasse 12, Schalek Henrik Wollzeile 12, és Oppelik A. Stubenbastei 2

BARNA FOGORVOS

Budapest, váci utca 24. szám.
Keszit egyes fogakat, fogsorokat és plombokat, jótállás mellett; drak mérsekelték. Kivánatra részletfizetésre.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható — az osztrák tartományok számára Szelinski György es. kir. egyetemi könyvárusnál Bécsben, I. Stephansplatz Nr. 6.

OROSZ BESZÉLYEK

PUSKIN SÁNDOR, GOGOL MIKLÓS, KRYLOV I. DOSZTOJEVSZKIJ TÓDOR, TURGENYEV IVAN.

Ára vászonba kötve 2 frt.

Tartalom: Puskin Szerj. Sándor. Anyágin Engén. Regény versekben. Ford. Bérez K. — Kisasszony parasztruhában. — Pikkáma. — Hőzivatár. — Gogol Miklós. A szoroeseinezi vásár. — A rettenetes bosszú. — A májusi új vagy a vízföldet leány. — Krylov Andrej. Ejszakák. — Dosztojevskij Tódor. — A szerény asszony. — Turgenyev Iván. Egy kétségbeesett ember. — Régi képek. — Költemények prózában. Fordította Csoeoy László.

MÁSODIK KÖTET.

GOGOL MIKLÓS, KOCHANOVSKYKNÉ, gróf SOLLOHUB, gróf TOLSTOJ L. N.

Ára vászonba kötve 2 frt.

Tartalom: Gogol Miklós. A köpenyeg. — Egy kép a régi jó időből. — Bulyba Tárász. — Kochanovskyné. Szeretet. — Gr. Sollohub. Előkelő világ. — A gyógyszerészné. — Gróf Tolstoj L. N. Családi boldogság.

A RÉGI MAGYARORSZÁG.

1711—1825.
GRÜNWALD BÉLA.

Ára füzve 4 frt.

TARPALOM: Az önálló állami élet hiánya. — A rendi alkotmány hatása. — A gazdasági s társadalmi fejlettség. — A király. — A főpapság. — A főurak. — A köznépmesség. — A polgárárs és parasztság. — A külügy. — A főhatóságok. — A hadügy. — A pénzügy. — Közgazdasági viszonyok. — Egyház és közoktatás. — Törvényhozás és országgyűlés. — Az igazságszolgáltatás. — A közigazgatás és a megye. — Nemzetiség és irodalom. — Hangulatok és áramlatok.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten, IV. egyetem-utca 4. sz. megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

MAGYAR KERTÉSZKÖNYV.

A belterjes (intenzív) kertgazdaságat foglaljatja, UTMUTATÓ KALAUZ a konyhakertészet, gyümölcsészet, magtermelés, magnemesítés, honosítás és virágos kert hasznónali művelésére.

A kertészet minden rendű Ugybarátainak, legkivált pedig kisebb földbirtokosok használatára.

Kitüntetve: London 1871. Kecskemét 1872. Bécs 1873. Ujvidék 1875. Szeged 1876. Paris 1877. Szekesfehérvár 1879. Budapest 1885.
Külsővelbeli megkeresésekre pontosan válaszolhatik. Képes arjegyék bérmentve. Iavítások pont. eszközöltetik.

10. SZÁM. 1888.

BUDAPEST, MÁRCZIUS 4.

XXXV. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt... Politikai Ujdonságok együtt: fél évre 6 *... Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt... Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt... Külföldi előfizetésekre a postai... meghatározott viteldij is csatolandó

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent s minden könyvtárban kapható:

1888. BUDAPESTI 1888. CZIM ÉS LAKJEGYZÉK

A BEJELENTÉSI HIVATAL HITELES ADATAI ALAPJÁN.

Szerkesztette KOLOS LAJOS belügyministeri titkár.
Ötödik évfolyam, 1888. Ára vászonba kötve 5 frt.

Tartalma: Általános magyar és német tárgymutató. — I. Utazók, utak és terek leírása. — II. Tisztai címzettség: A fels. uralkodóház. A magyar országgyűlés. A m. k. ministeriumok és az azok szakköréhez tartozó hatóságok, intézetek és közegek. M. k. állami számvevőszék. Katonai hatóságok. Budapest főváros törvényhatósága. Egyletek, társulatok és körök. Pénzüntézetek. Biztosító intézetek. Közlekedési vállalatok. — III. Ipar- és kereskedelmi czímjegyzék: iparosok, gyárosok, kereskedők, mérnökök, ügyvédek, orvosok stb. czímjegyzéke. — IV. Lakjegyzék. — V. Hirdetések.

Huzás már márczius 1-én! BAZILIKA-SORSJEGYEK

Főnyeremény 75,000, 60,000, 50,000 frt stb.
Eredeti sorsjegyek a napi árfolyam szerint vagy havi részletfizetésre:
1 drb 19 részletre á forint .60 2 drb 24 részletre á forint 1.—
3 drb 36 részletre á forint 1.10 3 drb 24 részletre á forint 1.50
5 drb 36 részletre á forint 1.85 4 drb 24 részletre á forint 2.—
10 drb 36 részletre á forint 3.70 stb. stb.

A részletlet-tulajdonosok közös megállapodása folytán a részletív csak két részlet teljesítése ellen adják ki (a mi természetesen két havi fizetésnek betudatik), s mi által a vevő a nyerőjogot már ez alkalomra is megszerezte. A sorsjegyek pénztáráiban maradnak s bármikor megtekinthetők.

BEIFELD JÓZSEF

bank- és váltóüzlete Budapesten, Károly-körút és kerepesi út sarkán.
Alapított 1874-ben. — Szolid ügynökök foglalkozást kapnak.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvtárban kapható — az osztrák tartományok számára Szelinski György csász. kir. egyetemi könyvtáránál Bécsben, I., Stephansplatz Nr. 6.

AZ IPARTÖRVÉNY MAGYARÁZATA.

A földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. ministerium hivatalos adatainak felhasználásával

IRTA
Dr BALLAGI BÉLA.

Magában foglalja az 1884. XVII. törvényezikk végrehajtása iránt kibocsájtott összes miniszteri rendeleteket, s elvi jelentőségű határozatokat.
Ára füze 2 frt 50 kr.

E művet a földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi magyar kir. miniszter úr f. évi 24954. számú rendeletével valamennyi ipartestületnek, kereskedelmi és iparkamarának megszerzés végett ajánlotta, valamint felhívta az összes törvényhatóságokat is a szóban levő könyvnek terjesztésére.

A «FRANKLIN-TÁRSULAT» kiadásában Budapesten megjelent s minden könyvtárban kapható — az osztrák tartományok számára SZELINSKI GYÖRGY cs. k. egyet. könyvtáránál Bécsben I., Stephansplatz 6.

KERESKEDELMI SZOTÁR

A M. TUD. AKADÉMIA ÁLTAL KIKÜLDÖTT SZAKBIZOTTSÁG KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL.

SZERKESZTETTÉK
BALLAGI MÓR és GYÖRGY ALADÁR.

A MAGYAR TUD. AKADÉMIA KIADÁSA.

I. Német-magyar rész. II. Magyar-német rész.

A két kötet ára füze 5 frt, vászonkötésben 5 frt 60 kr.

A két kötet csak együtt kapható.

Wiesbadeni forráskút-só-pasztillák

Wiesbaden város és a fürdő-igazgatóság hivatalos ellenőrzése mellett készítve.

A wiesbadeni forráskút-só-pasztillák alkalmazásukat azon betegségekben találják, melyeknek gyógyítása a wiesbadeni források által elérhető. Nevezetesen kedvező hatással vannak a légzőszervek hurutjainál, miután a köhögési ingert csökkentik, s a kiköpést megkönnyítik. Hosszabb használatnál a gyomornedvek bővebb elválasztását, s ezáltal az emésztés elősegítését idézik elő. Egy dobozzal 60 kr. — Továbbá szintén hivatalos ellenőrzés mellett wiesbadeni forráskút-só-paszten darabja 50 kr.; wiesbadeni forrás-terméssé fordítva, kilója frt 1.50; wiesbadeni forráskút-só bevétele, egy pohárnál 1 forint 20 krajczár.

a wiesbadeni forráshivatal Wiesbadenben.

Egyedüli forrást Ausztria-Magyarország részére: Brady C. gyógyszerész Kremsierben (Mähren). — Valódi minőségben kapható Budapesten: Eisendorfer G. gyógyszerésznél, gyógyszerész a «Szent-Háromság»-hoz, Török József gyógyszerész, király-utca 12. Budai Emil gyógyszerész, városi gyógyszerészárban; Szöllösy István gyógyszerészár «Magyarország védasszonyához», Krisztinaváros, Karácsonyi-utca, 1. sz. Lugoson: Vértés Lajos gyógyszerész. «s szaloz».

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent:

Oktatás a gyümölcs-eperfatermesztésben.

Utmutatás a nép és népok. Intézetek számára. Irtá
Gönczy Pál.
Második bővített kiadás.
Ára füze 30 krajczár.

Mertens és társa

1. rangú fényképészeti műintézet
Erzsébet-tér 7, a becsi utca sarkán.
Budapest legnagyobb és technikailag legkiválóbb berendezett műterme. Csoportfelvételek 70 személyig, kizárólag pillanatfelvételek eszközökkel. Olajfestmények művészi kivitelben.

Selyem- és szőrruha-festő BERKETZ ISTVÁN

Budapest, rózsater 3. szám.
Fest minden színre, mindennemű szinehagyott ruha-szőveteket, kendőket, posztókat, butorkelméket és bármilyen apróságokat, még pedig igen szépen és igen olcsón fest, mert festőüzlete saját házában gözre igen jól van berendezve és egyedül van Budapesten világiállítási érmeikkel kitüntetve! Vidékről beküldött festeni valókat pontosan és szépen megfesti, ha elkészültek, utánvét mellett visszaküldi.

Helgolandi fogcseppek

Egy pillanat alatt megszüntetnek bármily természetellenes fogfájást és szájgyógyítást — Egy üveg ára 50 kr. 10 —
Nádassy-szájviz és fogpor
a legrovidebb idő alatt megszüntetik a rossz fogaktól eredő fogfájást, és kellemetlen szagot; a szárga fogakat hófehérre teszik. — Egy üveg ára 40, 70 kr. és 1 frt 50 kr. — A fogpor ára 40 kr.

Forrástár Terstyánszky K. gyógyszerészárban, kertész-utca 29. Továbbá Török, városi és minden nagyobb gyógyszerészárban, valamint Nepold, Thalhammer, Kochmeister és Deesényi gyógyszerészeknél, Bpest.

A legrovidebb népies gyógyszer a koncentrált klosterneburgi lag-esszencia

(köszvény-folyadék) az orvosrendőri vegyészeti műteremben megvizsgálva és bejegyzett védjegy által eladása biztosítva.
4 üveg 50 kr. 4 üveg 1 frt. postai szállítással 15 kr.-al több.
HOFFMANN ALFRED gyógyszerész Klosterneuburgban.
Valódi minőségben a következő gyógyszerárakban: Forrástár Magyarország részére Török Dobroczon: Dr. Rothnecker. Szabadkán: Jók. Pécs: Szilpocz B. Pozsonyban: Dr. Adler R. és Erdy István. Győrött: Petri P. Szegeden: Barcsay K. Verseczen: Müller O., Kuchler B. Székesfehérvár: Say R. Kasán: Wandraschek K. Temesvárott: Jahner C. és Klausmanns Albert.

GHYCZY KÁLMÁN.

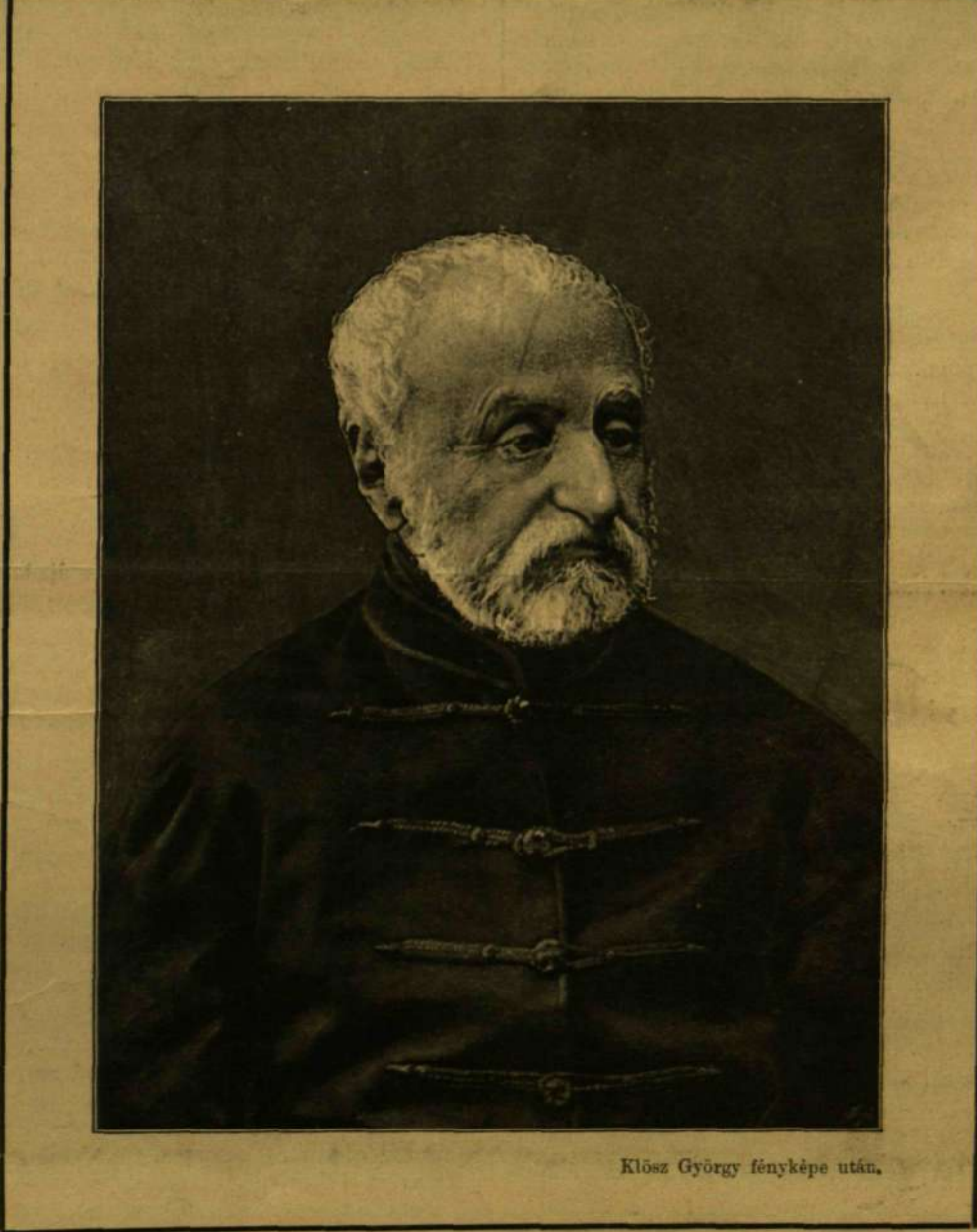
1838—1888.

ÉLETÉT nemzetének szentelte. Dolgozott érte híven, kitartással, önzetlenül. Kezdte a munkát nagyon fiatal korában és folytatta végső öszeroskadásáig. Nyolczvan évéből hatvan a hazáé volt, még azok az évei is, melyek alatt a honfiai tevékenység nem érvényesülhetett nyilvánosan. Ő tanult az alatt, hogy kincset gyűjtsön, melyet fölajánljon nemzetének, ha majd arra alkalom kínálkozik. Innen az a páratlan készség, mely őt dilettáns politikusainktól oly előnyösen megkülönbözteti. Kész embarként állott mindenütt, a hová a hazafiai kötelesség helyezte. Ismereteinek gazdagsága, szigorú lelkiismeretessége az elvállalt feladatok teljesítésében, rendkívüli tájékozottság az államjogi dolgoknak azon részében is, a melynek nálunk az előtt alig akadt ápolója, széles európai látkör, speciális magyar szellemű emelve, a közügyért áldozatra is kész buzgóság: ezek voltak közéleti jellemének fővonásai, melyek kellemes összhangba olvadtak benne, az ember egyéni tulajdonaival, a szeretetreméltó, barátságos modorral s azzal a végtelen szerénységgel, melyre nézve nem volt párja kortársai között, meglepő derült kedélyével, mely az egész lényén elömlő komolyságot enyhítette. Ő róla igazán el lehetett mondani, a mit Cornelius Nepos mond Epaninondasról, hogy soha, még tréfából sem hazudott.

Ha tulságos szerénysége, szellemi és jellemi belső tartalmához arányosan engedte volna kifejlődni önértetét; ha természetében nem vergődik túlsúlyra a mindent gondosan latra vető aggodalmaskodás az akarat-elhatározás bátorsága fölött; ha tetterejét nem nyüggözi minden lépten-nyomon a böseset mindig diszító, de a politikusnál gyakran akadályul szolgáló «respice finem» gondolata még a jelentéktelenebb dolgokban is: éles esze és nagy készsége egy sorba állíthatta volna Széchenyivel, Kossuthal, Deákkal a történelem előtt. Így azonban neki ezekkel szemben kisebb jelentőség jutott; de érdeme így is nagyobb volt dicsőségénél s a hazának tett szolgálataival sokkal nagyobbak voltak annál az elismerésnél, melyet érték a saját kora adott, s melyet pótolni a jövődő van hiyavta.
Valódi antik alak volt, sajátosságában egymagában álló, még akkor is, midőn tetőpontján volt népszerűségének. Vezér, kit még a csatában is mérföldnyi távolság választ el a táborától. Lánzó hazaszeretete nem engedte beérni azzal az

eredményével, melyet nemzetének a Deák Ferencz kiegyezése birtosított; meggyőződése azt sugallá, hogy a nemzetnek ennél többre van joga is, de szüksége is, hogy jóvendőjét biztosíthassa. A törvények iránti tisztelete azonban arra tanítá, hogy még a nem tetsző törvényt is kötelesség megtartani, s a mint be kellett látnia mind ama nehézségeket, melyek a vezérlete alatt tömörült u. n. balközép programjának útjában állottak: nem törődve népszerűségével, nem addigi barátai vonzalmával, nem a következetlenség vád-

jával, melylyel sujtatni fog, nem még államférfiúi reputációjával sem; leküzdé magában a legnevesebb aspirációkat, melyek lelkesíték s kilépett a pártból, melynek addig vezére volt.
Néhányad magával megalakítá az ugynevezett középpártot, mely a közjogi oppozíciót föladván, az 1867-ben megszerzett alapon vélte a haza javát szolgálhatni, de egészen más elvek és irányok szerint, mint az akkori többség. Nehéz tusa folyhatott ekkor a képviselődesre különben is hajlandó hazafi lelkeben. A hazát kevésbbé szerető,

Klöz György fényképe után.

GHYCZY KÁLMÁN.